



SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 35
6/2020
15. február 2020

Cena 0,60 €

L. Štúr

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845



VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

UČITEĽ MÁ BYŤ V ŠKOLE PRIATEĽ, A NIE POSTRACH
Strana 4.

AUTOMOBILKY UŽ POCIŤUJÚ
POKLES DOPYTU ZO ZAHRANIČIA
Strana 5.

Z DEDINKY SA PREKOPAL
DO FUTBALOVÉHO SVETA
Strana 6.

INFORMAČNÝ KOKTEIL
MIXUJÚ OLIGARCHOVIA
Strana 7.

ĽUDSKÁ A TVORIVÁ HLBOČINA
SPISOVATEĽA JÁNA ČOMAJA
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Ak ktosi urazí môjho priateľa alebo mu ublíži, to akoby urazil mňa a rovnako mi aj ukrivdil. Takto vnímam vety nejakého Petra Tkačenka, ktorého som donedávna v novinárskom a literárnom prostredí vôbec neregistroval. Vypisuje a vyhlasuje o sebe „že je proti kresťanskej kultúre“, ale to všetko je iba sebaaproximácia zakomplexovaného. Horšie je to, čo nekultúrne vypisuje a vyhlasuje v novinách, kde jeho žĺčou a jedom napumpované riadky uverejnia, najmä ak nimi chrapúnsky triafa do Slovenska a do tých, ktorým na ňom záleží. Takto sa viani začiatkom septembra v blogu Nemáme nič, čo by inde nemali lepšie (SME, 3. 9.) odrazil k urážaniu Jána Čomaja za niekoľko prajných viet v SNN. Čomaj od čias Alwegu ako málokto drukoval našim Tatrám a rozvoju turistiky v nich, veď tam prežil skoro polovicu života, ak mu už museli ako exulant-skému deku z Dolniakov zabratých Madarmi vziať polovicu plúc pre rozvíjajúcu sa TBC. Tkačenkovi akoby vzali polovicu mozgu. Na Čomajovu zmienku, že máme v horách a prírode úžasný poklad, reagoval, že to píše „naftalínom raziaci mečiarovskí káder“. A ďalej pluje. „Slovensko nikdy nebude turisticky zaujímavou a úspešnou krajinou... s haluškami a bábikami zo šúpolia to nevybojujeme, folklór je pre turistiku bezvýznamný. A prečo niekto čaká, že práve na Slovensku sa budú masy cudzincov kochať honelíckym odkazom našich negramotných predkov a ich spievankami založenými na viac či menej zručne zašifrovanými odkazmi na súloženie a opijanie sa?“

Čomaj nebol mečiarovský káder a naftalínom jeho štyridsať kníh nikdy nebude páchnuť, na rozdiel od poniektorých prekladov... Ak už kádrujete, bol dubčekovský, a v tej jari 1968 hýbali a triasli chlapci vo vašom veku ako zúrivi robinsoni štátom, pre ktorý chceli ľudskejšiu podobu a slobodu aj pre novinárske slovo. Oslobodili ho! Kým neprišli na tankoch takí, čo mali mená ako Tkačenko, Serebriakov, Mesežnikov...! Dvadsať rokov si potom ani neškrtli. Na rozdiel od tých, čo si dajú platiť za každý „zsájfosás“ – ako by reagoval na tie vaše písanky Ján Čomaj. Žiaľ, musím to napísať za neho. On vám to už povedať nemôže...

Emil SEMANCO



ISSN 0862-8823
9 770862 882007

Ustanovizeň ročne zorganizuje takmer jeden a pol kultúrneho podujatia na deň Ministerka kultúry navštívila Maticu slovenskú

Text a foto: Veronika MATUŠKOVÁ, (mrs)

Informácia o podujatiach regionálnej kultúry Maticy slovenskej za rok 2019, vyhodnotenie projektov osádzania búst a pamätných tabúl a spolupráca pri organizácii kultúrnych podujatí v tomto roku boli hlavnými bodmi rokovania ministerky kultúry L. Laššákovvej s predstaviteľmi Maticy slovenskej. Ministerku vo svojom sídle v Bratislave prijala matičná delegácia na čele s predsedom M. Gešperom, predsedom dozorného výboru Š. Martinkovičom, správcom M. Smolcom, prvým podpredsedom M. Hanuskom, členkou predsedníctva MS L. Kľučkovou, V. Komorom a tajníkom J. Semanom.

„Rok 2020 je Rokom slovenského divadla, preto podporu dostanú mnohé kvalitné projekty ochotníckeho divadla. Pri príležitosti tých najdôležitejších výročí pripravuje Ministerstvo kultúry SR podujatia na pripomenutie sedemdesiateho piateho výročia ukončenia druhej svetovej vojny a sto štyridsiateho výročia narodenia Milana Rastislava Štefánika,“ odpovedala ministerka kultúry na žiadosť matičiarov, ako by mohlo ministerstvo podporiť činnosť matičných ochotníckych divadiel.

REGIONÁLNA KULTÚRA

„Matičari majú v regiónoch obrovské skúsenosti s realizáciou národných, kultúrnych a osvetových podujatí a aktivít. Len v minulom roku Matica slovenská finančne podporila až štyristodva matičných podujatí. Regionálna kultúra tvorí základ matičnej práce a prebieha v spolupráci so samosprávami, s inštitúciami a s organizáciami. Aktuálne máme záujem o užšiu spoluprácu s krajskými koordinátormi, ktorí už usmerňujú kultúru v krajských mestách v rámci rezortného projektu na podporu miestnej a regionálnej kultúry. Zároveň sme potvrdili náš záujem zapojiť sa do organizácie najdôležitejších kultúrnych podujatí roka 2020,“ pribli-



Vedenie Maticy slovenskej s predsedom M. GEŠPEROM predstavilo ministerke kultúry L. LAŠŠÁKOVEJ aj hodnotné knihy z Vydavateľstva MS a vzácné publikácie, ktoré vytlačila matičná tlačiareň Neografia. Na fotografii aj správca MS M. SMOLEC (sprava) vedľa členky predsedníctva MS L. KĽUČKOVEJ.

žil obsah rokovania predseda MS M. Gešper. Národná ustanovizeň investovala do podpory regionálnej kultúry šesťdesiatpäťtisíc eur, ktoré nemôžu byť financované z účelovej dotácie ministerstva, ale z vlastných nešťatných zdrojov Maticy. V Banskobystrickom kraji podporila Matica sedemdesiatšesť projektov, v Košickom kraji sedemdesiatjeden, v Bratislavskom kraji dvadnásť, v Prešovskom kraji až stovdvaštyri kultúrnych poduja-

tí, v Nitrianskom kraji štyridsaťdeväť, v Trenčianskom kraji devätnásť, v Trnavskom kraji dvadsaťštyri a v Žilinskom kraji dvadsaťdeväť. „Spolu s približne tridsiatkou hlavných aktivít MS, financovaných z dotácie ministerstva kultúry, a s ďalšími mnohými desiatkami podujatí jednotlivých miestnych odborov, ktoré si ich financujú sami, Matica ročne pripraví takmer jeden a pol podujatia na jeden deň. Preto sme sklamaní, že Matica

bola práve v týchto dňoch vylúčená z možnosti získať zdroje aj z novej dotačnej schémy na podporu regionálnej kultúry,“ doplnil správca MS M. Smolec. Národná ustanovizeň aj v tomto roku zorganizuje stovky kultúrnych akcií za šesťdesiattisíc eur. V tomto smere chce užšie spolupracovať s krajskými koordinátormi regionálnej kultúry, ktorých vymenovalo ministerstvo kultúry.

BUSTY NÁRODOVCOM

Ministerka L. Laššáková ocenila aktivitu Maticy slovenskej, ktorá počas druhej polovice roka 2019 osadila celkovo desať búst a pamätných tabúl pre významné slovenské osobnosti s podporou ministerstva kultúry. Osadili spomienkové diela na P. J. Šafárika, M. R. Štefánika, A. Hlinku, M. Dullu, J. Vanoviča a iných. Cena všetkých búst a tabúl bola tridsaťtisíc eur. V tomto roku vedenie ustanovizne opäť prejavilo záujem o tento projekt osádzania búst a pamätných tabúl.

Rokovanie v bratislavskom sídle Maticy slovenskej trvalo vyše hodiny a spolu s ministerkou MS navštívila aj generálna riaditeľka sekcie rozpočtu a správy L. Zemanová a riaditeľ kultúrneho dedičstva a menšín R. Ragač.

3 OTÁZKY PRE:

literáta Štefana NIŽŇANSKÉHO, bývalého riaditeľa Slovenskej televízie

Redaktor RTVS preferuje liberálnu demokraciu

• Začiatkom februára odvysielala RTVS v hlavnom spravodajstve informáciu o dôveryhodnosti slovenských médií, v ktorých Slovenská televízia triumfuje. Redaktor Jakub Prok v spravodajskej informácii uviedol, že médiá majú povinnosť chrániť liberálnu demokraciu. Ako to vnímate ako bývalý riaditeľ televízie?

Je to porušenie zákonom predpísanej objektívnosti, vyváženosti a nestrannosti spravodajstva. Prečo verejnoprávne médium preferuje v hlavnej spravodajskej relácii liberálne hodnoty? Prečo nie národné, kresťanské, prečo nie sociálno-demokratické... Prečo nie tradičné či konzervatívne?

• Liberálna demokracia je politický prúd, ktorý sa významne

šíri najmä v Európskej únii. Je to moderná politická doktrína. Ale aj stranická agenda niektorých politických subjektov...

Vedeniu RTVS som v tejto súvislosti zaslal aj kritický list. Koho zastupuje redaktor Prok? Je zamestnancom RTVS alebo ho platí niektorá z liberálnych partají? Nechcem mu uprieť vlastný názor ani jeho pohľad na svet, no protestujem proti tomu, aby ho vnucoval mne alebo aj ďalším divákovi koncesionárom, ktorí si ctia iné hodnoty ako liberálne. Redaktor RTVS by mal byť nezávislý a objektívny.

• Ako vnímate nezávislosť Slovenskej televízie dnes?

Je v zložitej situácii, keďže za Miloslava Zemkovej, no najmä za Václava Miku stratila Slovenská

televízia pod skratkou RTVS nielen názov, ale tiež identitu. No a spravodajstvo i aktuálna publicistika zjednotili krok s mainstreamom, s politickou opozíciou a s tretím sektorom. Preto každá zmena či snaha priblížiť ho k stredovému, objektívnym či nebudaj k národnostným hodnotám i záujmom je okamžite torpédovaná progresívnymi liberálmi. Tí majú v oligarchických médiách veľkú palebnú prevahu a neváhajú hneď zvonka aj zvnútra napádať, urážať a spochybňovať každú snahu o profesionalizáciu či zavedenie funkčnosti skutočných verejnoprávnych a nezávislých zásad v obsahu vysielania.

Zhovárал sa Maroš SMOLEC
Foto: SNN



V SNN 7/2020
SI PREČITATE

■ Tibor JANČULA: Dokážeme hrať vyrovnané zápasy so silnými európskymi mužstvami
■ Oravská galéria opäť ponúka návštevníkom nahliadnutie do svojich bohatých zbierok
■ O pôsobení Malokarpatskej knižnice v Pezinku sme hovorili s jej riaditeľkou D. TÓTHOVOU



To liberálov treba žalovať

Eva ZELENAYOVÁ

Mladá sila progresívnych liberálov vyzýva na svojich predvolebných plagátoch: Poďme do nich! Do koho? No predsa do národnárov. Lavičiarim tak veľmi neprekážajú, lebo ich internacionalizmus má vo svojej podstate veľmi blízko ku kozmopolitizmu liberálov. Ale národnári? Tí, čo sú za zachovanie rodiny, národa, štátu? Tí sú ich úhlavní nepriatelia, preto narúšajú mítingy kotlebovcov. Voči kotlebovcom sa vymedzuje aj Harabin, líder strany Vlasť. Tvrdí, že neuznávajú výsledky druhej svetovej vojny. Lenže tie sa pádom železnej opony prepadli do minulosti. To, čo skutočne rozdeľuje národovcov a tých druhých, je len a len hodnotová orientácia. Tá je hrubou deliacou čiarou medzi liberálmi, lavičiarimi a národnármi. O stranách, ktoré sa v súčasnosti hlásia ku konzervativizmu, sa dá polemizovať či sú

ešte konzervatívne, alebo celkom stratili ideologický základ.

To sa týka napríklad KDĽH, ktoré sa spojilo s liberálmi aj za cenu straty tváre (nie prvý raz) a bojuje za zmenu. Ak sa Hlina pridáva k Trubanovi, ku Kiskovi, k Beblavému, tak to by malo byť zrozumiteľné aj voličovi, ktorý sa o politiku neveľmi zaujíma. Alebo tradičnej, čechoslovakistickej orientovanej Demokratickej strany. Bez národného piliera v programe sa nemôže nijaká strana považovať za konzervatívnu.

Politiku s národným a kresťanským pilierom reprezentuje päť subjektov. A práve to je cieľová skupina útokov progresívnych liberálov, aj keď navonok hovoria skôr o javoch ako korupcia, a nie o personifikovaných skupinách. Lenže gramaticky im to nesedí. Do nich, znamená do niekoho, nie do niečoho...

Výzva: „Poďme do nich!“ by sa pokojne mohla považovať za podnecovanie nenávisťi a diskriminácie a stíhať podľa trestného zákona o extrémizme. Veď tam je na prvý pohľad zreteľný úmysel podnecovať nenávisť, násilie

KOMENTÁR

a diskrimináciu. Ide o extrémistický materiál, vyrobený, rozširovaný a zverejňovaný, na čo v zákone o extrémizme jestvuje paragraf. Nič sa však nedeje. Nevyrušuje to stranu Hlas pravice, ktorá v polovici januára dala dva podnety na Generálnu prokuratúru SR: jeden na zrušenie strany Kotlebovci – Ľudová strana Naše Slovensko a druhý na prešetrenie prejavov sympatií členov ĽSNS k hnutiu smerujúcemu k potlačeniu základných práv a slobôd? Zrejme

nie. Takže: „Poďme do nich?“ Práve ĽSNS z národne orientovaných strán má najvyššie preferencie, a to si uvedomuje aj Štefan Harabin, líder viac-menej ľavicovo orientovanej strany Vlasť. Jeho postoj k ĽSNS prešiel významnou premenou, od absolútneho odmietnutia až po nezrozumiteľný apel, ktorým odkázal Kotlebovi, že by sa mal modliť, aby sa Vlasť dostala do parlamentu. O čo ide? Skrytá ponuka na spoluprácu? Harabin však jasne povedal, prečo odmietol Kotlebu: „Ja som predstavil priority a spoločná kandidátka s pánom Kotlebom nemohla byť, pretože o. i. pán Kotleba nie je prijateľný v Rusku. Tu sa buduje nová bezpečnostná situácia, NATO zaniká. Macron hovorí o európskych bezpečnostných silách a nový európsky bezpečnostný systém nebude možné postaviť bez Ruska. A práve Slovensko musí v tomto smere už dopredu konať v spolupráci so všetkými svetovými mocnosťami, aby sme mali garantovanú existenciu SR. Veď my tu vôbec nemusíme byť. Zoberť si situáciu, keď Fico dal reverzný plyn fašistom na Ukrajinu a z ruskej diplomacie neoficiálne zaznelo, že Rusko si nemusí stihnúť ani všimnúť, že Poľsko sa stretne

na území Slovenska s Maďarskom. Čiže, keď niekto neberie tieto reálne veci do úvahy, tak je nezodpovedný politik. V tomto smere my uznávame výsledky druhej svetovej vojny, víťazstvo Slovanov, a tam je stret. Jednoducho aj voliči by si to mali uvedomiť, že keď v podstate volia Kotlebu, že volia nepriamo Trubana, Kisku s Pellegrinim.“

Čo to znamená? Je to nepriama ponuka na povolebnú koalíciu alebo iba predvolebný kalkúl?

Zo subjektov národného bloku sa v preferenciách iba ĽSNS nachádza v bezpečnom pásme zvoliteľnosti. Azda striktné odmietanie spolupráce s kotlebovcami zo strany lídra SNS Andreja Danka nie je najšťastnejšia vizualizácia v kampani a útoky politikov i médií na osobnú integritu predsedu národnárov majú za následok, že strana osciluje na hranici zvoliteľnosti. A je to jediná strana zo subjektov národne orientovaných, čo odmieta povolebnú koalíciu s kotlebovcami. Ostatné strany a hnutia – Slovenská ľudová strana Andreja Hlinku, Slovenské hnutie obrody a Slovenská liga – tento problém nemajú, ale zasa preferenčne nedosahujú limit vstupu do parlamentu. Vyjasní sa až po voľbách?



Staronová maďarská karta

Lukáš MACHALA

Posledné roky znamenali významné zlepšenie slovensko-maďarských vzťahov. Okrem veľmi dobrých vzťahov s Maďarskom a úspešnej vzájomnej spolupráce v rámci zoskupenia V4 sme zaznamenali aj posun na vnútropolitickú scénu. Donedávna nepredstaviteľné sa stalo skutočnosťou. Národná strana a menšinová strana zasadli spoločne v slovenskej vláde. Politológovia budú toto spojenectvo z rozumu isto analyzovať po skončení funkčného obdobia a prinesú závery jeho pozitív aj negatív. Niektoré trecie plochy vzájomných vzťahov sa odstránili, ale niektoré ostávajú.

Úsilie o moderné poňatie národnosti francúzskeho typu – teda že všetci občania Slovenskej republiky sú Slováci, je štátoporný prvok, ktorý sa národnári snažia dostať do povedomia všetkých občanov nášho štátu. Proti takémuto nahliadaniu na politický

národ sú paradoxne najviac niektorí politici maďarskej menšiny. Zaujímavé, že v susednom Maďarsku, kde sa tvrdo uplatňuje francúzsky model jedného národa, im to už neprekáža.

Územie karpatského oblúka a karpatskej kotliny po stáročia obývajú tak

POZNÁMKA

Slováci, ako aj Maďari. Tento historický fakt môžu popierať len šovinisti a zadubenci. Preto sme oddávna odsúdení na spoluprácu. Tá musí byť založená na vzájomnej úcte a rešpekte. Posledné volebné obdobie ukázalo, že napriek niektorým výstrelkom a nedorozumeniam, by sa tento model mohol uplatňovať a rozvíjať dlhodobo. To by však niektorí maďarskí politici museli definitívne zabudnúť na Veľké Uhorsko a zahodiť predstavu o Slovákoch ako o bačoch a honelníkoch.

Rok 2020 je rokom stého výročia Trianonskej mierovej zmluvy. Tou mocnosťou potvrdili hranice medzi Československom a Maďarskom. A tu sa dostávame k novej politickej hre, ktorá má za cieľ opäť použiť maďarskú kartu na získanie politických bodov. Ak boli dlhé roky národnári označovaní za tých, ktorí hrajú tzv. maďarskou kartou, v skutočnosti to boli vždy Slováci maďarského pôvodu, ktorí začali túto politickú hru. Rovnako je to aj v terajšej predvolebnej kampani. Maďarská komunitná spolupatričnosť má byť novou politickou silou maďarskej menšiny na Slovensku. Aby zaujala a prerazila, musí preto opätovne oprášiť staronovú maďarskú kartu. Preto v programe tejto strany nájdeme pre Slovákov zarážajúce a neprijateľné veci: Obec má právo na svoj názov na základe miestneho referenda. MKS chce zrušiť práva centrálnej moci

odmietnuť rozhodnutie o zmene názvu občanmi; vytvorenie regionálnej samosprávy so špecifickým právnym postavením, ktorá má finančnú a rozpočtovú samosprávnosť, hospodárske, územné rozvojové a iné právomoci zabezpečujúce samostatné fungovanie; nový zákon o menšinových samosprávach. Miestna kultúrna, vzdelávacia a mediálna samospráva menšín musí byť zabezpečená samostatným financovaním – územná autonómia; posilnenie používania maďarského jazyka, maďarčina by sa mala stať regionálnym úradným jazykom; v regiónoch s maďarskou menšinou by mala mať maďarčina rovnaké postavenie ako slovenský jazyk (dva regionálne úradné jazyky) – jazyková autonómia.

Tieto pokusy o decentralizáciu a pomaďarčovanie územia tu poniektorí skúšajú tridsať rokov. Netreba zabúdať na fakt, že aj na južnom Slovensku je väčšinová populácia slovenskej národnosti. Preto pokusy o územnú a jazykovú autonómiu nemôžu národnári nikdy akceptovať. Politici MKS opäť hrajú maďarskou kartou, aby vyprovokovali Slovákov. To je ich jediná šanca, ako sa dostať do parlamentu. Takéto hranie sa s ohňom však každý rozumný občan Slovenska odmieta.



AKO BOLO, ČO BOLO

Vo veku deväťdesiatich štyroch rokov zomrel Andrej Mojžiš. Z úradníka na Okresnom úrade v Kremnici sa vypracoval do hviezdnej hereckej zostavy v zlatej ére slovenského divadla. Spočiatku len ochotníčil v rodnej Bartošovej Lehôtky. Jeho kolega Tono Vozár sa hlásil do konkurzu v Divadle J. G. Tajovského. Poprosil ho, či by mu nerobil partnera v dialógu. Andrejovi o pár dní došiel list, že prijali aj jeho. Povedal mi: „Ani vo sne ma nenapadlo, že by som sa mal živiť ako komediant.“ Po čase ho úradníčina prestala baviť, a tak si povedal, že to s divadlom skúsi. Keď tam uvideli jeho dramatickú tvár, napísali mu do papierov: „Prijatý na záporné postavy.“ Prvou bol záskok, ktorý našťudoval za jedenáť hodín. A potom hral jedného kladného hrdinu za druhým. Ešte v štyridsiatke bol prvým milovníkom...

Začínal v starom divadle, ktoré si ochotníci prerobili z tančiarne Hotela Grand, a končil v novom reprezentatívnom, ktoré pohltilo aj legendárnu Grandku. Zažil tu pioniersku éru

za pôsobenia divadelného tajomníka Víta Orlického. Stalo sa, že keď v divadle vypadla elektrina, Orlický zahlásil: „Ideme po svetlo. Šli do kostola. Bol plný modliacich sa ľudí. Na oltári horeli sviečky. Z jednej strany sa

Lukavským. Obaja sa stretli pri nakrúcaní filmu Drak sa vracia a pri tejto spolupráci ho inšpirovalo Lukavského herecké myslenie, ako aj pohľad na divadlo.

Pri stretnutí mi v roku 2007 Andrej povedal: „Za mojich čias

málne šance. Čudujem sa, kde sa podeli televízne pondelky a celá tvorba televízie a Koliby. Česi denne vyrábajú zaujímavé veci a televízia žije z ich produkcie. Cudzí sladkasté seriály nepotrebujú. Kým Česi, Rusi a iní hovoria

pred miléniovými rokmi: „Klub to bol náš život, tam sa odohralo všetko. Kedysi režisér zrušil skúšku a išlo sa do klubu. Popili sme, vyjasnili sme si vzťahy, aj sme si dali po papuli, a bolo vybavené.“

V roku 2000 získal Cenu Jozefa Kronera a v roku 2007 mu prezident republiky Ivan Gašparovič udelil Pribinov kríž II. triedy.

„Šarmantný, charismatický s nádherným hlasom,“ tak ho charakterizovala bývalá kolegyňa Jana Hubinská. Patril medzi najobsadzovanejších mimobratislavských hercov vo filme a v televízii. Volali ho do viacerých divadiel. Kým iní herci, ktorí mu umením nesiahali po päty, si išli nohy dolámať, aby sa dostali do Bratislavy, on ostal verný Zvolenu, ktorý sa mu odvrátil vyše sto šesťdesiatimi postavami v hrách svetových i domácich autorov.

A ešte maličkosť. Pri chate neďaleko Zvolena, kde sa učieval divadelné texty, bola autobusová zastávka s nápisom U Mojžišov. Andrej bol jediným slovenským hercom, podľa ktorého ešte za života pomenovali autobusovú zastávku.



Milovník kooptovaný za grázla

Peter VALO

objavila ruka a zobrala obrovskú sviečku a z druhej strany ďalšiu a pomedzi modliacich s horiacimi sviečkami dôstojne odkráčal Orlický. Bolo to ako zjavenie a predstavenie dohrali pri sviečkach z kostola.

Podľa niektorých režisérov bol Andrej germánsky typ. Tak ho obsadzovali do vojnových filmov, ktorých sa nakrútilo neúrekom. Raz mu dramaturg na Kolibe ukázal schému, podľa ktorej vyberali typy do filmov. Bol v jednom súbore spolu s Radovanom

sa robilo oveľa viac. Tu vo Zvolene je sice nejaký ten dabing a v Banskej Bystrici rozhlas, ale v televízii a vo filme sme to mali za našich čias neporovnateľne lepšie. Mesačne som robil najmenej jednu-dve televízne inscenácie. Mimoriadne som mal rád rozhlas. Ten na mňa dodnes nezabudol. Je to tak trochu zásluha Petra Jezného, ktorý nezabudol na zvolenskú činohru. Vidí sa mi, že dnešní producenti siahajú len po ľuďoch z Bratislavy a semtam z Nitry. Iní herci majú mini-

o zásadných témach, dotýkajúcich sa podstaty, my ostávame kdesi na okraji. Nevie, v čom to je, je to v autoroch? Nerozumiem tomu?“

Namietol som, či to nie je aj v mizernom národnom povedomí. Prisvedčil, že národné povedomie je slabšie ako oko. Problém však videl skôr v odmietaní. Povedal doslova: „Rozhodujúce miesta nemajú o takéto témy záujem.“ To platí dodnes.

Andrejovi prekážalo odcudzenie, ktoré zachvátilo spoločnosť

Všetky naše veľké médiá u nás ovládli miliardári, nie však preto, že radi čítajú

Oligarchovia mixujú informačný náladový kokteil

Roman MICHELKO – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Keď 24. júna 2013 Andrej Babiš napísal záhadný tweet: „Možno zajtra niečo kúpim,“ začala sa nová éra. V tom čase bolo až na malé výnimky celé portfólio českých a slovenských novín a časopisov vo vlastníctve západoeurópskych koncernov, verejne obchodovaných spoločností, ktoré mali jasny a jednoznačný cieľ – prioritne prinášať svojim akcionárom čo najvyšší zisk. Vtedajšie vlastníctvo médií sa koncentrovalo najmä v rukách veľkého nemeckého koncernu Bertelsmann Printing Group, silnú pozíciu na českom mediálnom trhu mal aj švajčiarsky Ringier Axel Springer, v oblasti elektronických médií zas dominovala CME Group.

Potom však nastali v oblasti médií zásadné technologické zmeny. Náklad printových médií postupne, ale vytrvalo klesal a oveľa väčší podiel na trhu začalo mať online spravodajstvo. Problém bol v tom, že tento proces bol postupný. Online spravodajstvo najprv len podporovalo printové s tým, že zároveň znamenalo aj ďalší priestor na predaj reklamy. Situácia sa však začala meniť a ľudia si na online spravodajstvo, ktoré bolo zadarmo, postupne zvykli. Odrážalo sa to na ďalšom poklese predaja printových vydaní rôznych periodík, keďže základný spravodajský servis mali ľudia poruke a nemuseli zaň platiť. Tento trend v dostatočnom čase nezaregistrovali ani vydavatelia, a tak sa veľmi skoro dostali až do červených čísel v prepade ziskov. Ukázalo

POD POKRIEVKOU

sa, že ponúkať obsah zadarmo je slepá ulička. Začali sa rôzne pokusy o spolpatnenie aspoň časti takzvaného prémiového obsahu. Neboli však veľmi úspešné. Podobne skončil aj koncept Piano Media, teda akejsi siete viacerých periodík za jednotné predplatné. Tento „pilot“, odskúšaný na Slovensku, sa však v zásade nepresadil. O niečo úspešnejší je tento koncept v Poľsku či v Slovinsku, ale v zásade sa dá konštatovať, že výraznejšie sa neujal.

■ MÉDIÁ V KUFRI

Po čase z Piano Media vystúpili všetci aktéri a jednotliví vydavatelia zaviedli vlastné redakčné systémy. Výpadok z príjmov bol však trvalý a plátanie dier straty len zmiernilo, ale pre transnacionálne mediálne korporácie nebol mediálny biznis dosť zaujímavý. No a potom prišlo niečo, čo si akcionári týchto nadnárodných koncernov nevedeli ani vo sne predstaviť. Časť domácich



oligarchov sa práve v tom čase rozhodla buď aktívne vstúpiť priamo do politiky, napríklad Andrej Babiš a jeho hnutie ANO, alebo si zaoberať takzvaný „atómový kufrik“, napríklad skupina Penta po prevzatí kauzy Gorila.

V dôsledku tohto súbehu okolností bola cena za jednotlivé médiá veľmi atraktívna, keďže sa neoceňovala ich reálna ekonomická cena, ale rozhodujúcim kritériom bola ich schopnosť ovplyvňovať verejnú mienku, čo dokázali politizujúci oligarchovia náležite odhodnotiť. Aj preto nastali zásadné majetkové posuny, ktoré dodnes ovplyvňujú verejnú mienku na Slovensku, ale aj v Čechách. Už spomenutý český oligarcha Andrej Babiš kúpil v roku 2013 spoločnosť MAFRA, do portfólia ktorej patria najmä významnejšie tituly v Českej republike – denníky Mladá fronta Dnes a Lidové noviny. Výpočet ďalších českých periodík by bol veľmi dlhý, preto sa

venujeme tým slovenským. Na Slovensku vlastní spoločnosť MAFRA tieto tituly: Hospodárske noviny, Evita, Téma, Čarovné Slovensko, Stratégie, Zdravotnícke noviny, HORECA magazine, Obchod, Diabetik, Fit magazín, HN Magazín, Napínavé krížovky, Všetko pre ženu, Novinky do pohody, Napísané životom, Prečo Nie, AGRO, RUNGO, Krížovky, Hnonline.sk, Zlacené.sk, svetevity.sk Eurotelevízia.sk, Tele magazín pre ženy, Rytmus života, Chvilka pre teba, TV Max, Tele plus, Čas na relax Krížovky a TELE plus Krížovky.

■ PENTA A JEJ BANÁNY

Ďalším veľkým hráčom na slovenskom mediálnom trhu je spoločnosť JŠT. Do jej portfólia patrí JOJ Media House, ktorá cez spoločnosť Mac TV vlastní televízie JOJ, PLUS, WAU, Rik, Tuki TV/Tuki TV, JOJ Cinema a JOJ Family. Okrem televízií však títo finanční žraloci cez

spoločnosť Radio Services kontrolujú aj sieť rádii Jemné, Rádio Anténa Rock, Rádio Vlna a Europa 2. Táto skupina vlastní aj vydavateľstvo Nivel Plus, ktoré vydáva Bratislavské noviny a ich online verziu, ako aj spoločnosť Akzent Media, ktoré podniká v outdoorovej reklame.

Asi najväčší rozruch na slovenskej mediálnej scéne vyvolal vstup spoločnosti Penta na mediálny trh. Dialo sa to v čase, keď boli zverejnené prepisy škandálu Gorila a finančná spoločnosť bola vnímaná ako krajne nevhodná na to, aby kontrolovala mienkotvorné médiá. Paradoxne, kúpa spoločnosti Plus 7, s. r. o., spoločnosťou News and Media Holding prebehla bez väčších problémov. V jej portfóliu bol soft bulvár s najvyšším nákladom na slovenskom mediálnom trhu týždenník Plus 7 dní, rovnako ako denník Plus JEDEN DEŇ. Okrem toho táto spoločnosť dnes vlastní aj týždenníky TREND, Šarm, mesačník Emma a vyše dvadsať periodík s rôznym obsahovým portfóliom.

■ MALÝ TVRDÝ ORIEŠOK

Oveľa väčší problém, ako bola kúpa vydavateľského domu Spoločnosť 7 plus, však vyvolal pokus Penty o prevzatie spoločnosti Petit Press. Nakoniec po vzbuze redakcie a odchode značnej časti redaktorov Penta vstúpila do Petit Pressu len necelými štyridsiatimi percentami, pričom Prvá slovenská investičná spoločnosť a riaditeľ vydavateľstva Alexej Fulmek majú spolu vyše šesťdesiat percent akcií. Práve v súvislosti s pokusom Penty ovládnuť päťdesiat percent akcií spoločnosti, ktorá vydáva denník SME, redaktori SME oslovili akcionárov firmy ESET s požiadavkou, aby „prebili“ ponuku Penty a stali sa tak akcionármi denníka SME. Napokon po exode takmer polovice členov

redakcie denníka SME sa ľudia ako Anton Zajac, Miroslav Trnka, Peter Paško, Richard Marko, Maroš Grund a Rudolf Hrubý stali akcionármi spoločnosti N Press, ktorá vydáva Denník N.

■ PRUŽNÝ ŠTÁTÚT

Takto takzvaní dobrí oligarchovia vytvorili priestor pre „nezávislých“ novinárov. V redakčnom štatúte Denníka N je dokonca ustanovenie, že akcionári tejto vydavateľskej spoločnosti sa nesmú priamo angažovať v politike. Paradoxné pritom je, že Anton Zajac je masívnym donomom strany Progressívne Slovensko. Zdá sa však, že interpretácia nezávislosti je v týchto kruhoch veľmi flexibilitná.

Ďalším vlastníkom médií, ktorý je dnes priamo v aktívnej politike, je Boris Kollár, ktorý cez spoločnosť Fun Media Group vlastní Fun rádio, ako aj sériu ôsmich spravodajských či lifestyleových webov.

Pri výpočte médií, ktoré ovládajú oligarchovia, nemôžeme opomenúť vydavateľstvo Perex, ktoré vydáva najpredávanejší mienkotvorný denník na Slovensku Pravdu. Jej sedemdesiatpäťpercentným akcionárom je český senátor a kráľ českého hazardu Ivo Valenta.

No a nakoniec práve v týchto týždňoch a dňoch protimonopolné úrady skúmajú predaj spoločnosti Central European Media Enterprises (CME), ktorá vlastní najslávnejšiu slovenskú televíziu TV Markíza, spolu s ďalším portfóliom menších staníc ako TV Doma či Dajto spoločnosti PPF Group najbohatšieho Čecha Petra Kellnera. Ak túto transakciu zodpovedné orgány schvália, všetky relevantné slovenské či české médiá budú vlastníť „domáci“ oligarchovia.

■ SVALNATENIE MOCI

Prerastanie ekonomickej, mediálnej a politickej moci sa tak stane tristnou realitou s ďalekosiahlymi následkami. Ak oligarchovia začnú naozaj a naplno zneužívať svoje médiá na presadzovanie svojich partikulárnych záujmov, mala by na to spoločnosť reagovať prijatím špeciálnej mediálnej legislatívy, ktorá by takýto smrtiaci kokteil neumožňovala. Uvidíme, či sa tie najhoršie scenáre naplnia a či bude mať spoločnosť dosť guráže na to, aby siahla k radikálnym, ale nevyhnutným opatreniam.

Prestaňme používať „zásterky“ bývalého režimu a hrdo budujeme svoj štát

Nepresnosti a skomoleniny, alebo žeby zámer?

Jozef KOLLÁR – Kresba: Andrej MIŠANEK

Už cítiť, že sa parlamentné voľby približujú. Sľuby ako zvyčajne sa množia a záujemcov o miesta v parlamente, vo vláde, ale aj o rôzne iné funkcie pribúda. Je to jav, v ktorom sa od iných národov a štátov v podstate neodlišujeme. V detailoch je však od mnohých rozdiel. A odborníci vedia, že pri uskutočňovaní významných projektov záleží práve na detailoch. Je všeobecne známe, že pri realizácii akcií, ale aj cieľov a významných riešení vyhladávame osvedčených odborníkov. Je to tak v rôznych oblastiach ľudskej činnosti – či už v zdravotníctve, v podnikaní, školstve atď.

Zveriť významnú akciu – či už chirurgický zákrok, výstavbu a uvedenie do činnosti novej technológie, alebo čokoľvek iné neodborníkovi je veľkým a drahým, často aj tragickým rizikom. Občania nášho štátu sa o tom už za obdobie našej samostatnosti mohli presvedčiť. O politikoch a funkcionároch, ktorí už účinkovali, dúfam, máme obraz a vieme ich odhodnotiť, niektorých kladne, iných, žiaľ, negatívne. Tí negatívne hodnotení by už našu dôveru nemali dostať. Čo však vieme o novo sa hlásiacich? Aké výsledky už dosiahli? Mali by sa voličom predstaviť tým, čo pre národ a štát pozitívne vykonali a v koľkých stranách už boli, a nie sľubmi na volebných zhromaždeniach. Sľuby aj tak nespĺnia! Mnohí sa určite majú čím pochváliť. Ale čo ten v peletóne sa vezúci balast alebo prebiehajúci zo

strany do strany? Akú majú ideológiu, aký charakter a akú cenu majú ich sľuby? A majú ešte odvahu bez hanby kandidovať a sľubovať.

■ VÁŽNY MOMENT

V poslednom čase ma zaujal jeden vážny moment. Tvoríme vlastne v myšliach ľudí na rôznych úrovniach suverénny štát a ako občania sme naň aj hrdí? Nemať štát a nemať občianstvo sme už zažívali, a nie je to ľahké. Drahé sme za to zaplatili. Vychádzam z toho – a taká je aj svetová realita, že každý, kto má občianstvo, ale aj pas príslušného štátu sa podľa názvu tohto štátu aj nazýva. V Nemecku je to teda Nemeck, vo Francúzsku Francúz, vo viackantónovom Švajčiarsku Švajčiari atď., aj keď je inej národnosti. U nás však pretrváva situácia a názvo-



slovie zavedené ešte pražským totalitným a centralistickým systémom, a vieme prečo. Je zrejme, že v Slovenskej republike žije viac národností. To je aj v iných štátoch. Vysoko dominantná je však národnosť slovenská. Zámerne sa zaviedlo názvoslovie „naši maďarskí spoluobčania“, toto používajú aj súčasní predstavitelia štátu, médiá, rôzni viac či menej potrební funkcionári a predstavitelia politických strán. Je najvyšší čas, aby sa zobudili! Prečo slovenských občanov maďarskej národnosti vylučujeme na okraj a vyčleňujeme ich týmto názvom z celého štátneho spoločenstva? Oni sú plnoprávni občania Slovenskej republiky, sú maďarskej národnosti, ale takí sú aj Rómovia, aj Rusíni, tam však už nehovoríme o našich rómskych alebo rusínskych spoluobčanoch! Alebo je to zámer?

Taký istý a protiprávny nezmysel je aj pomenovanie škôl. V Slovenskej republike sú len slovenské školy s vyučovacím jazykom slovenským, ale aj maďarským, rómym, rusínskym alebo iným. Škola, v ktorej je vyučovacím jazykom angličtina, sa predsa nenazýva anglická, ale úradne je to slovenská škola s vyučovacím jazykom anglickým. Maďarské školy totiž, a na dobrej úrovni, jestvujú v Maďarsku, a nie v Slovenskej republike. Je najvyšší čas, aby Matica slovenská, ale aj pronárodné organizácie požadovali od vlády zavedenie súladu aj v tejto oblasti, a to nielen vo vláde, ale aj vláde podliehajúcich inštitúciách, teda i v RTVS.

■ OBRAZ REALITY

Realita de iure aj de facto je teda taká, že všetci sme občania Slovenskej republiky a všetci navzájom bez akéhokoľvek označovania sme v nej spoluobčania. Tak ako prírodné, technické vedy a matematika majú svoje zákonitosti, má ich aj gramatika, politika, právo a iné vedné odbory. Tak ich teda využívajme, prestaňme používať skomoleniny bývalého režimu a spokojne budujeme svoj štát! Jeho spravovanie však zverme do rúk odborníkov a svojmu štátu oddaných ľudí, a to bez ohľadu na ich národnosť. Tak je to aj v iných štátoch.

Ján ČOMAJ rád mladým kolegom pripomínal, že reportér je ako vlk, živia ho nohy...

Vždy treba stáť na strane pravdy

Text a foto: Emil SEMANCO

Jeden z najznámejších slovenských novinárov Ján ČOMAJ nedávno prekročil prah záhrobia. Do posledného dychu aktívny publicista a autor literatúry faktu sa narodil 17. apríla 1935 v Radzovciach v rodine poštmajstra. Aj preto ma vždy pobádal, aby som písal o slovenských tvorcach poštových známok a ich úspechoch. Po okupácii južného Slovenska maďarskými vojskami rodina Čomajovcov ušla najprv do Utekáča a potom do Kokavy nad Rimavicou. Ďalšími jej zastávkami boli Lučenec a Zvolen, kde Janko skončil základnú školu i štúdium na gymnáziu.

V rokoch 1953 – 1960 Čomaj absolvoval na Filozofickej fakulte UK v Bratislave štúdium literárnej vedy a slovenčiny, neskôr žurnalistiky. Už počas štúdiá začal pracovať v denníku Smena, kde sa vtedy sformovala

som zostavil zo sedemdesiatich siedmich portrétov mne čímsi blízkych ľudí, som črtu o Jánovi Čomajovi napísal reportérskou skratkou, že vyťahuje balast z textov ako ďateľ podkôrový hmyz z chorých stromov. Keďže on

o machináciách s bytmi: „Krúti sa nekonečný karusel, v ktorom vedľa seba sedia cnosti aj necnosti, čestnosť vedľa korupcie, právo vedľa nepravosti a úprimnosť sa hompáľa na retiazke kolotoča pod chytráctvom.

meditovali nad obrazmi Paštéku a Krivoša tak ako ešte častejšie v Šenkvickej pri streku. Utiahol sa za Beátou do tvorivého pokoja záhorských lesov, kde si uzávierky a odovzdávky textov určoval po svojom... Už to nebol ten



Čiernobiela snímka z archívu hádzanárskeho trénera Tomáša KUŤKU (vpravo) približuje atmosféru prvých volieb „miss“ – tentoraz Miss Roľnícke noviny, na ktorej zasadli v porote aj komentátor Karol POLÁK a Ján ČOMAJ. Na druhom obrázku je atmosféra uvedenia knihy o hercovi Štefanovi KVIETIKOVI v Klube spisovateľov a na tretej snímke Ján ČOMAJ pri stretnutí s aktívnymi spolupracovníkmi Slovenských národných novín na konferencii k storočnici obnovy Matice slovenskej.

legendárna partia reportérov, o ktorých dnes absolventi štúdiá žurnalistiky píšu diplomové práce...

■ ARANŽÉR A LABORANT

V roku 1965 inicioval vznik Smeny na nedeľu a bol jej vedúcim redaktorom do roka 1969, keď ho pre postoje k okupácii Česko-Slovenska vojskami Varšavskej zmluvy zo zamestnania vyhodili. Krátko pracoval ako riaditeľ vydavateľstva pri Zväze slovenských architektov, ale aj odtiaľ musel odísť. Dostal miesto robotníka v aranžérskej dielni Slovsportu a neskôr vo VD Služba, kde bol fotolaborantom až do roka 1990. Počas vlády akademika Milana Čiča ho vymenovali za riaditeľa Tlačového a informačného odboru Úradu vlády SR. Bol tiež riaditeľ akciovej spoločnosti Národná obroda a pôsobil aj vo vedení denníka Slovenská Republika. Je autorom štyroch desiatok kníh literatúry faktu, životopisov a esejí, niekoľkých televíznych filmov a rozhlasových pásiem, nositeľ mnohých ocenení, Ceny Ľudovíta Štúra a je ozaj „výnimočný“ sedemdesiatnik laureát Ceny Egona Erwina Kischu... Vo svojej knihe Najkrajší kút, ktorú

bol prvý šéf Smeny na nedeľu a ja posledný, pociťoval ku mne akúsi sympatiu, a tak som si veľmi rýchlo vzal za svoje jeho pamätné hodnotenie neubrzdzeného textu – slovná sračka. On k tomu vždy pridal aj maďarský ekvivalent... a zdôrazňoval: „Netreba veľa slov, ak viete nájsť tie správne.“ A potom rámcovo: „Vždy treba stáť na strane pravdy!“

■ MAJSTER SLOVA

Ján Čomaj bol majster výberu významovo najvýrečnejších, najobsažnejších slov. Denne som sa o tom presviedčal celé desaťročie, a ešte viac o jeho schopnosti redigovať. Myslím si, že ako redakčný praktik nemal konkurenciu. Aj jeho pracovitosť bola udivujúca – tri knihy za rok! A keď si uvedomím, že takmer dvadsať rokov si ani neškrtol, je mi ľúto toho, čo po ňom nezostane, a mohlo! Reportér s veľkým R. Zástavník slávnej smenárskej generácie. Jeden z troch, ktorí ako prví padli pod normalizačnou sekerou. Potom nasledovali ďalší...

V kapitole o prehrách novembrového prevratu v knihe Deň plný drám (2002) cituje z mojej reportáže

Ktosi stláča gombík, ktorým to všetko dáva do pohybu. A niekto, čo má sice výzor človeka, ale býčie spôsoby, chladne kalkuluje s príbytkami i so životmi ľudí v nich.“

Vanie z toho trpká univerzálnosť. Kolotoče mocných, karusely moci sa nezastavujú a Čomaj, ktorého na jeden naložili pod guľometmi v roku 1968, len čo Tibor Bartfay dokončil pred univerzitou strohé epitafy – tabule pre Danku Košanovú a Petra Legnera – z neho stále nemohol zistiť...

Ak vo Veľkom biliardovom stole v Monológovi toho druhého uzatvára minulosť: „Sedemdesiat rokov som strávil v družstve. Až raz, začiatkom januára 1990, ozval sa telefón zo sekretariátu predsedu vlády. A ja som mohol dopísať tento príbeh...“ myslím si, že sa tešil a účtoval predčasne. On nebol nikto iný! Ktosi tu stále stláča gombíky „na kožuchoch šialenstva“ a dosť je takých, čo majú býčie spôsoby, čo si potrebujú z niekoho vystreliť alebo aj kohosi odstrelit’...

■ NOVINÁRSKY KRÍŽ

Ján Čomaj dávnejšie zhodil svoj novinársky kríž a opustil aj bratislavskú Krížnu ulicu, kde sme neraz spolu

dennikársky pekelný chvat. Lebo – ako výstižne prirovnával: „Reportér je ako vlk, živia ho nohy. No, a keď tiež už prestávajú poslúchať a prinášať korisť, musí ho živiť to, čo nazbieral do skúseností...“

Takto mi priblížil svoje pohnútky utiahnuť sa do šaštinskej samoty: „Obľúbil som si Záhorie. Je na skok od Bratislavy a na rozdiel od nej cítiť tu ešte Malé Karpaty s vôňou lesov a húb. V tom dráždivom náručí mám chatu. Chata má terasu – nad kúskom trávniku a v mori borovic. Kým som robieval na písacom stroji, vždy sa na niektorý kmeň prílepil ďateľ a – ver či nie – klopkali sme si v rovnakom rytme. Stíchl som, stíchl aj on. Rozrapotal som sa, rapotal aj vták. Iba kedy-tedy, zrejme keď našiel poriadneho kôrovca, vykašlal sa na náš mlkvy dohovor. Hlavička sa mu rozkmitala a lesom zaplieskal jeho guľomet.“

Keď sa už dalo – dakedy v apríli – vyťahnuť údy a laptop na terasu, nevedel som si predstaviť krajšie a žilivejšie prostredie na svoju robotu. Nikde nič – iba zeleň. Aj agáty vedľa lesnej cesty, vtáci zob pri susedovej chalupe, rakyty, kaliny, jarabiny krčiacie sa pod borovicami, aj orgován

v kúte záhradky, sa pomaly súkali do zeleného ako regrúti, čo práve narukoval. Iba v trhlínach medzi korunami borovic sa ligoce svetlomodré nebo. Ticho môžete nahmatať. Hoci sú mi na hony vzdialené, dokonca ma odpudzujú, všetky módné mysteriozity, priznám sa, v tomto prostredí akoby bolo čohosi o máličko viac než iba ticho a korenistá vôňa ihličia. Akoby tu pôsobil akýsi magický duch tvorivosti Františka Lotrinského, keď tu zriaďoval prvé naše manufaktúry, na habánskych tradíciách rozvinul modernú fajansu, postavil najväčší žrebčinec monarchie v Kopčanoch, farmu pre vodné vtáky, aj letný zámok svojej manželke Márii Terézii v Holíči, ktorý vyše pol storočia opravujeme a stále je nevyužitelný. Čítim tu ducha starých tlačiarov a vydavateľov kníh, odkaz generácii Blahovcov, odveké národovectvo Záhorákov a kopaničiárov, ktoré dokonca prevyšuje aj ich záhorácku hrdosť, len si povšimnite jedného z Jakubova ako nepatrnú časť za celok – Štefana Moravčika. Nuž, a keď to zrátate, dáte mi za pravdu: záhorský les je miesto ako stvorené na robotu...“

Tá mu bola všetkým, Do ostatku, do posledného dychu!

GLOSA

Ján Čomaj bol výraznou osobnosťou slovenskej žurnalistiky. Perom bojoval za pravdu a bol ochrancom slovenského života. Zo svojej cesty nikdy neodbočil, aj keď vedel, že ho to bude stáť mnoho síl a utrpenia. Cesty života Janka Čomaja boli kľukaté a mnohokrát sa pretínali s cestami mojimi i mojej rodiny. Janko Čomaj poznal mojich rodičov ešte predtým, ako sa stali manželmi a mojimi rodičmi. Otec nebol len jeho priateľ, ale aj kolega. Obaja boli súčasťou skvelej partie senzáčných reportérov šesťdesiatych rokov, ktorí sa stretli v denníku Smena. Ján Čomaj, Ján Smolec, Gavrill Gryzlov, Roman Kaliský, Milan Vároš, Slávo Kalný – čo meno to osobnosť slovenskej žurnalistiky či literatúry. Otec spolu s Janom spoločne viedli repor-

tážnu prílohu denníka Smena na nedeľu. Striedali sa – jeden týždeň bol šéfredaktor Janko, druhý môj otec. Po okupácii Československa ich normalizační domáci politickí kolaboranti oboch spolu s Milanom Várošom ako vôbec prvých na

tej ochrane slovenskej štátnosti. Otec bol šéfredaktor a Janko jeho zástupcom spolu s Romanom Kaliským, neskôr Emilom Semancom, ktorý viedol voľnočasovú prílohu denníka Víkend. Denník v čase svojej slávy a najväčšieho

Po zániku denníka sa naše cesty profesionálne rozišli, aby sme sa opäť stretli po dlhšom čase na stránkach týždenníka Slovenské národné noviny. Aj vďaka nemu som ich šéfredaktor od roka 2010. Bol jedným z troch členov

V posledných dňoch života ho sužovala zlá choroba. Nedal to však na seba poznať. Veril, že operácia dobre dopadne. Ako hlavný redaktor kultúry Slovenských národných novín mi prispieval až do konca. Ešte 5. januára mi poslal predstihové články na stranu kultúry, ktoré vyšli minulý týždeň v najnovšom čísle Slovenských národných novín.

Legenda slovenskej žurnalistiky, publicistiky a literatúry, ale aj človek, ktorý nesklonil hlavu pred zlom a nezradil svoje ideály. Bol osobnosťou, nad odchodom ktorej by sa mala na chvíľu zastaviť celá slovenská spoločnosť. Minimálne všetky médiá. Žiaľ, v čase jeho odchodu tie obširne informovali o smrti nejakého amerického basketbalistu... Žiaľ, aj taká je súčasnosť liberálna slovenská spoločnosť.

Maroš SMOLEC,
šéfredaktor SNN
a správca Matice slovenskej



Z cesty nikdy nezišiel

Slovensku vypudili z redakcie. Za protisovietske reportáže nemohli dlhých dvadsať rokov písať.

Po nežnej revolúcii sa obaja opäť vrátili k novinárčine. Z informačného denníka TASR REPUBLIKA vytvorili silný mienkotvorný denník Slovenská REPUBLIKA. Bol mediálnym frontom zakladateľov slovenskej štátnosti. Novinári tejto redakcie tiež prispeli k vzniku – a v prvých rokoch takej dôleži-

vplyvu dosahoval vo vikendovom vydaní stoštyridsaťpäťtisícový náklad a bol jedným z najčítanejších periodík na Slovensku. V tom čase som študoval na katedre žurnalistiky v Bratislave. Ako elév som sa učil aj od neho. Zapáčili sa mi jeho reportáže, a preto som si Čomaja zvolil za tému diplomovej práce. V nej som ho zaradil medzi zakladateľov slovenskej literárnej reportáže.

vyberovej komisie Matice slovenskej na tento post. A dal mi svoj hlas. Ako šéfredaktor som ho požiadal o pomoc a z úzko špeciálneho týždenníka, zameraného na činnosť Matice, sme vytvorili mienkotvorné periodikum nekompromisne bojujúce za národné záujmy Slovákov, a dovoľím si tvrdiť, že by sa za nás nemusel hanbiť ani ich zakladateľ Ľudovít Štúr.

V Slovenskom národnom múzeu pokapali zbierkové mince za milión eur Ako volakedy na salaši slanina...

Ludovít KUSAL – Foto: visitslovenska.sk

Dlhodobé rozkrádanie zbierky, tisíce zmiznutých vzácných artefaktov, škoda za vyše milión eur. Vedenie Slovenského národného múzea čelí v týchto dňoch nepríjemným otázkam, ako je možné, že došlo k strate takéhoto rozsahu. O prípad sa zaujímali aj Slovenské národné noviny. Historické múzeum SNM prešlo za posledné roky viacerými zmenami. Ide pritom o jednu z najdôležitejších súčastí múzea, keďže buduje, spravuje a spracúva múzejné a numizmatiké zbierky dokumentujúce históriu spoločnosti na Slovensku od stredoveku až po súčasnosť. Od roka 1967 je hlavným sídlom Historického múzea Bratislavský hrad, k dispozícii má depozitáre aj na bratislavskej Žižkovej ulici, v Pezinku, Seredi a tiež reštaurátorské pracovisko v Podunajských Biskupiciach.

Rozsah zbierky, ktorú múzeum spravuje, je široký – vyše stovka zamestnancov zodpovedá za dvesto-päťdesiat tisíc zbierkových predmetov, v samotnom odbore numizmatiky evidujú v zbierke okolo stopätisíc predmetov.

■ ZASKOČENÉ VEDENIE

Problémy sa zrejme začali, aj to sa nevie s istotou, pri rekonštrukcii Hradu, ktorá sa začala pripravovať v roku 2007. Preto museli byť vzácne historické zbierky presťahované, aby nedošlo k ich poškodeniu. Do obnovených priestorov sa zbierky následne vrátili. Či však došlo k strate zbierok počas presunu, alebo v inom čase, nie je jasné, a aj na to hľadá v týchto dňoch odpoveď polícia. Vedenie rezortu je v šoku.

Straty mincí potvrdila Komplexná odborná revízia zbierkového fondu, vykonaná v rokoch 2010 – 2018. Rozsahom a dôslednosťou bola prvá svojho druhu za vyše stodvadsať rokov existencie múzea. Zistila nedostatky pri vedení odbornej evidencie, napríklad nedostatočné opisy predmetov, duplicitné záznamy o niektorých zbierkových predmetoch, predmety kultúrnej hod-



Vedenie Slovenského národného múzea podalo viaceré trestné oznámenia za zmiznutie stoviek hodnotných predmetov, hlavne mincí, za státisíce eur. Niektoré z nich polícia odmieta...

noty nezapísané v odbornej evidencii. Slovenské národné noviny sa o okolnosti straty časti zbierky zaujímali a vedeniu múzea zaslali otázky. Ako je možné, že k rozkrádaniu dochádzalo dlhodobo, že počet zmiznutých exponátov je alarmujúci, či, ako a koho na

problém upozorňoval riaditeľ múzea Branislav Panis?

„Generálny riaditeľ SNM po prijatí predbežnej správy z revízie nariadil dohľadávanie a opätovné preverovanie všetkých evidenčných záznamov o zbierkových predmetoch, pretože

sa počas revízie dohľadali aj desaťročia chýbajúce predmety. Po ukončení procesov mimoriadne dohľadávania bola správa z komplexnej revízie zbierkového fondu predložená ministerstvu kultúry. Následne vedenie SNM podalo niekoľko trestných oznámení. Doteraz boli všetky zastavené najmä preto, že veľká časť predmetov chýba dlhodobo, niektoré už od polovice 20. storočia. Mnohé chýbali už pri čiastkových revíziách z osemdesiatych až deväťdesiatych rokov 20. storočia,“ odpovedala nám hovorkyňa múzea Zuzana Vášaryová.

Niektoré predmety zloději drzo akože vrátili. Správa pre vedenie SNM, vypracovaná v roku 2008, upozorňovala nielen na nedostatky v odbornej evidencii, ale aj na podozrenia z výmeny mincí za menej hodnotné alebo za kópie mincí, ku ktorým došlo v minulosti.

■ MINCOVÉ MÍNUSY

Mimoriadne náročná bola revízia rozsiahlej zbierky numizmatiky; bolo ju totiž potrebné aj prehodnotiť a vedecky usporiadať. Navyše od sťahovania v roku 2008 bola jej časť v dočasných priestoroch. Počas revízie v rokoch 1999 – 2007 zamestnanci Kabinetu numizmatiky identifikovali niekoľko tisíc chýbajúcich mincí, v minulosti nevrátených na pôvodné miesta, ale bez podrobnejšie evidencie v trezoroch. V zoznamoch neboli uvedené zbierkové predmety ako chýbajúce, ktorých absenciu od päťdesiatych rokov preukázali už predchádzajúce revízie. V roku 2010 generálny riaditeľ SNM vydal príkaz na vykonanie komplexnej revízie zbierkového fondu SNM. Začala sa nová, omnoho dôslednejšia revízia. V rámci vykonávania tejto revízie sa presne identifikovali mince, najmä pri podozrení z výmeny, a rozhodlo sa o doriešení starých

záznamov o krádežiach, stratách a poznámkach v evidencii. Po ukončení revízie SNM-Historické múzeum podalo v decembri 2019 kvalifikované trestné oznámenie.

Ostáva dúfať, že vedenie Slovenského národného múzea sa z chýb predchodcov poučilo. Súčasným vedením nás informovalo, že došlo k úprave ochrany zbierok: „SNM aktívne zvyšuje bezpečnosť a ochranu zbierkových predmetov. Zbierka numizmatiky je dnes uložená v depozitári s kamerovým systémom v trezoroch a trezorových skrinách. Prístup majú len zodpovední zamestnanci – kurátori.“

Vedenie inštitúcie už tuší, o aké hodnotné artefakty zhruba prišlo. „Ich finančnú hodnotu určil kurátor SNM, medzinárodne rešpektovaný odborník s dlhoročnou praxou,“ dodala Vášaryová.

■ LEN ZLOMOK

Prípad pripomína inú polutovania-hodnú trestnú činnosť podobného typu – najväčšiu muzeálnu krádež, ktorú odhalili v Západoslovenskom múzeu v Trnave pred šiestimi rokmi. Z jedného z depozitárov v bývalom kláštore klarisiek zmizlo približne tisíc sedemsto predmetov. Podľa policajnej správy vykrádali zloději predmety počas piatich rokov. Z cenností sa podarilo vypátrať len zlomok.

O tom, čo v Slovenskom národnom múzeu vyšetrí polícia, vás budeme informovať. Ostáva dúfať, že sa kompetentným podarí nastaviť rýchly postup a zmiznuté predmety sa ešte zachránia. Ak nie, hrozí, že sa dostanú do súkromných zbierok a už nikdy sa pôvodnému majiteľovi nevrátia.

Vedenie SNM sa k prípadu vzhľadom na začaté vyšetrovanie zatiaľ nechce podrobnejšie vyjadrovať.

Zoltán BÁRKÁNYI: Slovenská kuchyňa, SlovakUM, s. r. o., II. maď. a I. slov. vydanie Slovenská dobrá chuť z Maďarska

KNIHA TÝŽDŇA



Na tohoročnej Bibliotéke v Bratislave sa predstavili publikáciami aj Slováci z Maďarska. Spomedzi viacerých chcem upozorniť na Slovenskú kuchyňu od Zoltána Bárkányiho. „Cítiť, že autor pripravil jedlá s láskou, čo je samozrejmé, veď slovenské jedlá možno iba ľúbiť“.

Obsahuje dvestopäťdesiat receptov (čistočne aj z kuchyne slovenskej národnosti žijúcej v Maďarsku), z ktorých každý jeden redakcia Ludových novín – týždenníka Slovákov v Maďarsku – navarila či napiekla, nafotila a zjedla. Doslova prešla žalúdkami redaktorov. A bolo toho požehnané, „veď iba z demikátu nájdeme v knihe päť rôznych variácií“. S čistým svedomím prajú dobrú chuť!

Niekoľko súvislostí. Autor knihy – novinár a spisovateľ, bol v minulosti šéfredaktorom Ludových novín. V tomto desaťročí má na autorskom konte tri knihy drobnej prózy a literárnych reportáží: Pivnica, Jablôň, Balada o starkej. Kritika tvrdí, že jeho tvorba patrí k tomu najhodnotnejšiemu, čo vytvorila slovenská literatúra mimo Slovenska. Možno aj preto považuje napísanie kuchárskeho skôr za voľnočasovú aktivitu. Podľa mňa kvalitnú a potrebnú. S tým súvisí aj dvojazyčnosť knihy. Pred rokmi vyšla len v maďarčine a urobila dobré meno slovenskej kuchyni v maďarskom jazykovom aj kulinárskom prostredí. Toto jej druhé, už rozšírené maďarské vydanie a prvé slovenské odzrkadľuje pretvárajúci čitateľský dopyt. Tak prezentuje prítomnosť Slovákov a slovenského živilu v dnešnom Maďarsku. Čo nie je pri tamojšej kvalite národnostného prostredia málo. Zároveň umožňuje poznanie slovenského zahraničia v materskej krajine. A nesmieme zabudnúť ešte na jedno. Knihu vydala Nezisková verejnoprospešná spoločnosť SlovakUm, s. r. o., ktorej „majiteľom“ je Celostátna slovenská samospráva v Maďarsku. Tá v tomto roku vydala aj knihu dolnozemských príbehov Osudové prelomy od Pavla Kondača. Na vydavateľskom trhu v Maďarsku sa úspešne zahniezdilo ďalšie slovenské vydavateľstvo. Písané slovenské slovo sa tak stáva dôležitým a stále viditeľným znakom pretrvávania slovenského života v Maďarsku.

Jozef SCHWARZ

MEMORIÁL



Vzácne výročie vzácneho človeka sme si pripomenuli šiesteho februára tohto roka. Pred tridsiatimi rokmi šiesteho februára 1990 vymenoval sv. Ján Pavol II. Jána Chryzostoma KORCA za biskupa Nitrianskej diecézy. Vďaka tomuto okružnému výročí tak máme možnosť pripomenúť si osobnosť, ktorá celý svoj život venovala nielen cirkvi a službe Bohu, ale aj slovenskému národu.

Tridsaťkrát vďaka, kardinál Korec!

Narodil sa v januári 1924 v Bošanoch. Ako pätnásťročný vstúpil v Ružomberku do rehole jezuitov. Po likvidácii reholi a kláštora v roku 1950 bol spolu s rehoľnými spolubratmi internovaný od 14. apríla 1950 v Jasove, potom v Podolínci a od 20. septembra 1950 v Pezinku. O dva týždne neskôr bol tajne vysvätený v Rožňave za kňaza a po uväznení a internovaní takmer všetkých oficiálnych biskupov bol ako dvadsaťsedemročný 24. augusta 1951 tajne vysvätený za biskupa. Biskupskú službu však nemohol vykonávať verejne, musel pracovať ako robotník. Ani to však štátnej zločín nestačilo. V roku 1960 ho komunisti odsúdili ako vlastizradcu pre náboženskú činnosť medzi študentmi na dvanásť rokov väzenia, ktoré prežil v neludských podmienkach s mnohými kňazmi v Prahe na Pankráci, v Ruzyni a vo Valdiciach. Z väzenia sa vrátil 24. februára 1968 s podlomeným zdravím. Napriek tomu sa zapojil do nadšenej obnovy náboženského života. Ôsmeho júla 1969 ho prijal na osobitnej audiencii pápež Pavol VI., ktorý mu odovzdal svoje biskupské insignie. Po návrate do vlasti však nedostal súhlas zo strany štátu k pastorácii, a preto pokračoval v práci ako robotník, naposledy ako opravár výťahov v Petržalke.

Po revolúcii sa mu konečne dostalo zadosťučinenia. Rok po prevzatí správy diecézy ho v konzistóriu sv. pápež Ján Pavol II. kreoval za kardinála Svätej rímskej cirkvi. Ján Chryzostom kardinál Korec bol prvým predstaviteľom slovenskej cirkevnej provincie, ktorému sa dostalo vďaka osobným kvalitám tej cti, že sa stal členom kardinálskeho kolégia. Nitriansku diecézu spravoval do 16. júla 2005. Nitrianskym biskupom bol päťnásť rokov a jedno desaťročie bol emeritným biskupom – až do svojej smrti 24. októbra 2015.

Martin MITOŠINKA

HUMORESKA

Očisťovanie človeka od hriechov a prevencia pred ďalšími hriechmi závisí od konfesie. Spoved', pokánie a rozhrešenie, mávanie sliapkou okolo hlavy hriechníka, podrezanie zástupnej zvieracej obeť, zaklínanie vúdú... Strach pred peklom, vyhrážka prerodenia sa po smrti do podoby chodiacej plošnice či pavúka – paleta spôsobov je široká. Systém načim zaviesť aj v politike.

Z pohľadu politikov odsúvať ospravodlivenie až na druhý svet nerieši aktuálne problémy. Média sa predbiehajú vo vytáňovaní starých prešlapov a dokumentovaní nových. To aby prezident nerobil nič iné, len odvolával a vymenovával

členov vlády. Keď už máme peniaze na inštitúty, ako napríklad verejný ochranca práv, nájdú sa prostriedky aj na verejných spovedníka. Verejný spovedník ako univerzálny odpúšťač

musí byť indiferentný. Ani konzervatívce, ani liberál, ani progresívny, ani extrémista, nedajbože fašista. Prípadne liberálny fašista. Lebo my na Slovensku sme všetci krstní, príbuzní

viť. Alebo prebudovať protiatómový kryt pod Slavinom. To aby bola spovedná miestnosť poruke. S maskovanými vchodmi a rušičkami. Budúci alebo inkriminovaný politik vojde do

za provízie? Nahodnocoval si cenu zdravotníckych a armádnych prístrojov? Hádzal si skaly? Znásilňoval vdovy alebo siroty? Spomínal si meno Putina nadarmo? Trampa? Podpisal si? Nepodpisal si? Nahrával si? Bol si na pochode? Zobral si invalidom barly? Kam si dal druhú rúru tunela Branisko?

Po skončení spovede nechá verejný spovedník politika chvíľu rozjímať nad svojou doterajšou alebo budúcou kariérou. Potom mu vydá takzvané potvrdenie bezúhonnosti, čistoty tela a duše. Hrubá čiara. Celá jeho minulosť bude vymazaná. Potvrdenie bude slúžiť ako doklad na zastavenie všetkých súdnych konaní a výmaz trestného registra.

Milan ČASNOCHA MIŠ

Konkurz na verejného spovedníka a odpúšťača

bude vymenovaný prezidentom na návrh národnej rady. Len musí splniť tvrdé požiadavky, aby bol diskretný a nestranný. Kvôli jeho nestrannosti musí byť zrejme inej ako slovenskej národnosti. Nie Čech, Cigán alebo Maďar. Nesmie byť katolík, luterán, žid, jehovista alebo ateista. Určite reformovaný, tí majú centrálu v Maďarsku. V nijakom prípade nesmie byť muž alebo žena. Politicky

či priatelia. Stretávame sa v jednom byte na Vazovovej ulici. Poškodenú stranu na súde zastupuje frajer obžalovanej. Telefonujeme si, fotografujeme a nahrávame sa.

Po zohľadnení všetkých kritérií nestrannosti verejný spovedník bude pravdepodobne albín animista adolescent z kmeňa pygmejov. Dostojnú a najmä pred odpočúvaním dobre izolovanú budovu ešte bude treba posta-

spovednej miestnosti a začne vyznávať svoje hriechy. Verejný spovedník mu môže ešte položiť doplňujúce otázky. Kradol si? Peniaze alebo pozemky? Poškodil si Slovensko? Na prospech ktorého susedného štátu alebo ktorej veľmoci si konal? Dostal si za to peniaze? Vefa? Fetoval si? Predával si biele? Mäso alebo prášok? Kupčil si s emismi? Kupoval si zbytočnosť a zastaralé cárachy

V jeho hlbkej studničke nikdy nechýbala číra a svieža voda, ale nadarmo ju neprelieval...

Čomajova ľudská a tvorivá hĺbočina

Dušan MIKOLAJ – Foto: Emil SEMANCO

Oslovenie redakcie napísať o Jánovi ČOMAJOVI do týchto novín je výzva taká bezprostredná a konkrétna zároveň, že by sa dalo vystačiť už pripomenutiami toho, čo reportér a spisovateľ literatúry faktu v SNN publikoval. Nemuseli by sme pritom listovať v dávnejších ročníkoch novín. Stačí sledovať jeho aktivitu odvtedy, ako v redakcii definitívne doznela prítomnosť nebohého redaktora kultúrneho oddelenia a básnika Maroša Bančaja.

Ján Čomaj mi vtedy zatelefonoval, že vedenie SNN ponúklo túto redakčnú prácu jemu. Pár slovami pritom spomenul svoj vek, ale necítil som v tom štipku zdôraznenia svojej výkonnosti, a vôbec nie nejaký unavený povzdych. Vecnosť bola jedna z jeho charakterových vlastností, nemal kedy zdržiavať sa citovými okolnosťami. Všeobecne ľudské, príbehovo príťažlivé, spoločensky podnetné, kriticky hodnotiace zistenia, úsudky, náhľady a názory si ponechával do svojich príspevkov.

■ STAČILO IBA POČÚVAŤ...

Cenil som si Jánovo priateľstvo (vo svojich písomných osloveniach sa podpísal Jano, mne sa žiadalo osloviť ho Janík), obdivoval som, ako svoju vitalitu šarmantne prejavoval počas rozhovorov pri chutnom víne (a vôbec nemuselo byť z rodu kabinetných, vážil si ako pri plodoch každej roboty ľudskú skúsenosť a poctivosť). Chvíľu mi trvalo, kým som pochopil, že takto strávený čas pôsobí podnetne i na autorskú výkonnosť. Akoby si každou spoločenskou chvíľou dopĺňal zásobáren tvorivej energie. V jeho hlbkej studničke nikdy nechýbala číra a svieža voda. No neprelieval z nej. Komu sa žiadalo ochutnať alebo napiť sa plným dúškom, stačilo započúvať sa do jeho rozprávania.

Čo Ján Čomaja nepoznali osobne, tí mali mnohoraké príležitosti začítať sa do jeho reportáží alebo si vziať knižku povedzme čít o zaujímavých a vážnych osobnostiach slovenskej kultúry, umenia, vedy, spoločnosti. SNN som začínal čítať na mieste, kde ich roky roztvárali športoví fanúšikovia. Na poslednej strane týchto novín v poslednom stĺpci písal o historických udalostiach a osobnostiach s takou úctou a profesionálne vybrúseným štýlom, akoby formoval hlavný článok novín. Povedzme úvodník, neraz s apelom na našu morálku alebo s posmeľným, že pred vonkajšími politickými tlakmi a vedomým znevažovaním národných a štátných hodnôt stojí rozhladený novinár s klasickým vzdelaním, s úctou k faktom a reálnej skutočnosti. Svoju profesionálnu povinnosť si plnil fundovane, s plnou vážnosťou a občianskou spoluúčasťou. Remeselnú angažovanosť povyšoval nadčasovými posolstvami prihovárajúcimi sa ľuďom dobrej vôle, užitočných skutkov a pevných etických postojov.

■ PRVÉ OCENENIA

Prvé ocenenia za novinársku robotu udeľovali Jánovi Čomajovi už v šesťdesiatych rokoch minulého storočia. V roku 1964 to boli napríklad Cena Zväzu československých architektov i Cena mladých novinárov (v nasledujúcich rokoch ju preberal ešte trikrát), trikrát dostal Cenu J. Fučíka aj ocenenia v Celostátnej novinárskej súťaži, je nositeľom Štátneho vyznamenania k 50. výročiu ČSR i Ceny Československého rozhlasu. Aj výročnej ceny vydavateľstva Smena za jeho prvé publikácie. Ku knihe Počmáraný život, zostavenej z novinových reportáží, sa vyjadril, že k niektorým sa musel vrátiť, aby zistil viac podrobností. „Okrem toho bolo potrebné text komponovať takmer ako prózu, čiže potreboval som bližšie poznať charakter ľudí, o ktorých som písal, a ak sa dalo, aj osobne ich poznať. A je jedno, či je to v reportáži, alebo v literárne spracovaných a knižne vydaných spomienkach. Práve

v nich musí byť autor veľmi citlivý, dostáva sa totiž hlboko pod kožu človeka, o ktorom hovorí – veď píše vlastne jeho memoáre,“ konkretizoval spôsob svojho písania. A k vtedajšej práci novinára dodal: „Viete, v novinách ste sa mohli aj zodrať, zarábali ste prd. Vďaka tejto knihe som si kúpil v Devíne dvadsaťarovú záhradu aj s domčekom...“

■ SKRYTÉ HĽBKY

Čomajova povahová čírosť a chlapská otvorenosť mala, prirodzene, i svoje skryté hĺbky. Mimochodom mi raz povedal: „Spisovateľom som vlastne ani nechcel byť. Donútili ma k tomu okolnosti. Doteraz sa cítim predovšetkým novinárom.“ Vtedy som si uvedomil, že bez ďalšieho zdôvodňovania vyslovil poklonu profesiám, kde spoločensky a hodnotovo pri-

žiaľ, situácia je dnes taká, že slovenská kultúra má podstatne viac mladých poetiek a šuhajov básnikov než súčasných novinárov. Tí v našej spoločnosti doslova zúfalo chýbajú. Uvedomujem si to i pri písaní o novinárovi a reportérovi Jánovi Čomajovi. Napokon o priepastnom nezáujme mládeže o serióznu novinársku robotu sa osobne presvedčil v druhej polovici deväťdesiatych rokov počas svojho krátkodobého pedagogického pôsobenia na pozícii lektora na Fakulte masmediálnej komunikácie Univerzity Cyrila a Metoda v Trnave či na Akadémii umení v Banskej Bystrici.

Za seba pripomeniem, o čo som (a myslím nielen ja) prichádzal práve počas Čomajovho dobrovoľného absentovania v slovenskej žurnalistike, keď som do nej elévsky vstupoval.



Ján ČOMAJ miloval architektúru a výtvarné umenie – v jednej aj druhej kreatívnej societe mal mnoho priateľov. Aj tento portrét vznikol na posedení u akademického maliara Rudolfa Krivoša, s ktorým bol navyše krajanom.



Spisovateľ Ján ČOMAJ (vľavo) v Bratislave s priateľmi literátmi Milanom VÁROŠOM, Ivanom SZABÓOM a Antonom BLAHOM v čitárni Červený rak počas prezentácie jednej z jeho mnohých kníh. V pozadí v bielej košeli manželka Beäta.

najmenej rovnocenné, v porovnaní s umením, je majstrovstvo a fortieľ remesla. Spomenul som si na to pri jednej z ostatných laudácií, keď Spolok slovenských spisovateľov (bol jeho aktívnym členom podobne ako v Klube spisovateľov literatúry faktu či PEN klube) oceňoval jeho dlhodobú novinársku prácu aj konkrétne diela zo žánru literatúry faktu (z posledných spomeňme aspoň monografiu Jozef Hnitka alebo Múrom proti hlave o kysuckom spisovateľovi a profilový životný príbeh o historikovi Kučerovi Knieža Matúš). Udeľovanie ocenenia sa dialo v Budmericiach a predchádzalo odovzdávaniu Ceny Rudolfa Fábryho mladým poetkám a básnikom. Sledoval som mladícku radosť a potešenie, aké vyvolávajú publikovania básní, vydania prvých knižiek poézie. Žiadalo sa mi „poetov od rodu“ posmelit tým, že ak sa popri tomto záujmovom písaní (ktoré si žiada plné osobnostné nasadenie) rozhodnú i pre publicistiku, ba výkonnejši dokonca na pravidelnú novinársku robotu, nemusia sa strachovať, žeby v dejinách slovenskej literatúry zostali „bielymi vranami“. Bez toho, aby natrvalo odlietali zo svojich zdánlivo bezpečných poetických hniezd či hniezdisk, poctivo si môžu svoj apetit zmerať s významnými predchodcami, ktorí zostávajú váženými autormi cez vlastnú „dvojdomú“ tvorbu. Teda aj poctivou novinárčinou a publicistikou.

Predtým som ho v mládežníckom čitateľskom veku spoznával „na diaľku“ cez jeho a reportáže v denníku Smena a prvé knižky (Smrť sedí vpredu či Počmáraný život). Ako som sa s ním stretával osobne, pripomínal som si, čomu som sa mohol priučiť od neho, ak by mu v jeho symbolických Kristových rokoch neudielili dvadsaťročný publikačný dištanc. Aj preto na mňa zapôsobil ľudskou čírosťou, s akou sa k svojmu bytostnému povolaniu vrátil. Bez barličiek ukrivdeného disidentstva, bez verejného hromzenia na tých, čo sa tvárili, akoby sa mu vlastne nič výnimočné neprihodilo. V profesionálnej činnosti v denníku Národná obroda, Slovenská republika či v krátkotrvajúcom Novom dni pokračoval Ján Čomaj bez akéhokoľvek zisťného kalkulovania, držal sa vlastnej tvorivosti na vnútorne spofahlivých siločiarach overených časom.

■ CTITEL FAKTU

Ak hovoríme o jeho novinárskej, publicistickej, esejistickej tvorbe, patrilo by sa k tomu žánru aspoň spomenúť jeho scenáristickú a rozhlasovú či odbornú spisbu. A pripomenúť niekoľko knižných diel radených do žánru literatúry faktu. Ako Kysučan si z niekoľkých desiatok dovolím prednostne spomenúť Drotársku odyseu o osudoch našich svetom skúsených remeselníkov z podjavorníckeho kraja na severozápade Slovenska nazýva-

ného Drotáriou a z dedín severného Spiša. Kniha vyšla vo Vydavateľstve Matice slovenskej a Kysucká kultúrna nadácia ocenila jeho autora Poctou Karola Guleju, zanieteného propagátora drotárstva. Spisovateľ Ladislav Ťažký svoj úvodný príhovor k nej nazval Od drotárskeho fleku ku kráľovskému šperku. „Po jej prečítaní,“ napísal, „som žasol, čo všetko a na akej úrovni autor vykutral, poznášal, zabudoval, umelecky pretavil a čitateľovi predstavil. Je to historická, vedecká, dokumentárna kniha, sú však v nej aj črtý reportáže, ale čo ma ako prozaika najviac zaujalo – sú v nej aj náznaky vynikajúcej prózy, veľmi napínavej, s dojmavým dejom, s drámou krutého osudu drotárov a ich džarkov.“

Popri nej sa žiada pristaviť pri sérii ľudských príbehov, ktorým uprostred prvého desaťročia tohto storočia dalo veľkorysý publikačný priestor vydavateľstvo Perfekt v memoárovej edícii Stálice našej kultúry. V nich prejavil majstrovsky žánrovú súčinnosť výpovedí, obohatenú osobnou skúsenosťou: „Neraz som v mojich novinárskych rokoch vyrozprával ľudské osudy ústami ich nositeľov. V istých prípadoch je tento spôsob pôsobivejší ako klasická reportáž alebo autorské rozprávanie – vytvára ilúziu, že to nehovoríte vy, ale že sa s čitateľom rozpráva priamo nositeľ deja.“

Ako prvé dielo z tejto série spomeňme Fenomén Zamarovský, keďže Ján Čomaj je jedným

z nositeľov Ceny Vojtecha Zamarovského, udeľovanej Klubom spisovateľov literatúry faktu (a žiada sa dodať sedemdesiatnásobné laureátstvo medzinárodnej Ceny E. E. Kisch). Celkom prvá bola kniha Hlina ako osud o keramikárovi Ignácovi Bizmayerovi. O sochárovi Bartfayovi napísal dokonca knihy dve, o jeho o niečo mladšom košickom kolegovi sú Návraty Arpáda Račka, Zastavený čas je životný príbeh fotografa Otakara Neheru, Mágom z Očovej nazval všestranne nadaného huslistu Jána Berkyho-Mrenicu, autorsky spracoval Spomienky herečky Evy Kristinovej. V iných vydavateľstvách vyšli biografické eseje Kruté osudy, je spoluautorom memoárových kníh Predčasné pamäti (Milan Bako), Žena menom Katarína (fotografka Katarína Pospíchalová), Spomínanie bez konca (William Schiffer, sochár a medailér dlhodobo žijúci v Paríži a pochovaný v Trnave), Architekt Svetko, Život bez opony (herec Štefan Kvietik), S počasím si tykám (meteorológ Jozef Ilko).

■ HODNOTOVÝ KOMPAS

Vyjadrujem Jánovi Čomajovi úprimnú vďaku za to, že som mohol spoznať dôvernejšie jedného z väznej generácie tvorivých mužov, ktorí majú v sebe pevne zakotované hodnotové ťažidlo. Nestaval na súbojoch, čo človeku uberajú optimizmus a ideály, pozitívnu tvorivú energiu. Patrí k občanom, ktorých predkovia hojďali v kolískach rodinnej súdržnosti, úcty k ľuďom vlastného kraja, otvorenosti k svetu nefalšovaných hodnôt. Jeho etické presvedčenie a viera v zmysel uchovávaní tradičných hodnôt a dodržiavania dobrých spoločenských mravov ho po roku 1989 oprávňovali na duchovne vyššie nádeje. Napríklad, že na Slovensku bude i dnes vychádzať aspoň jeden denník, informujúci o živote občanov nášho štátu bez novodobého ideologického diktátu. Na svoju prácu nezanevrel ani vtedy, keď sa presvedčil, že v žurnalistike sa jeho prirodzené očakávanie nenapĺňajú ani v našom túžobne očakávanom samostatnom štátnom zriadení. Cennými skúsenosťami a s citom pre realitu jasne rozpoznal, do ktorých novín svoju žurnalistickú dielňu neprenesie. Že sa v záverečnej etape celoživotnej profesionálnej roboty priklonil práve k týmto novínám, svedčí to o jeho nemenných postojoch a hodnotovej orientácii.

■ NEFÉROVÁ SÚČASNOSŤ

Pravdaže, vedel si jasne predstaviť, že na mediálnom trhu Slovenskej republiky bude oveľa ferovejšia vyváženosť, než sa mocensky zakorenila v našej prítomnosti. Ba ak by sme si v tejto nenormálnej situácii chceli pomôcť sebaironiou, zaslúžil si aspoň také podmienky, aké mal elévsky už počas svojho vysokoškolského štúdiá literárnej vedy a novinárstva na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. A po jeho absolvovaní naplno v mládežníckom denníku Smena. Ak je aj obdobie na prelome päťdesiatych a počas šesťdesiatych rokov minulého storočia súčasnými historikmi radené do globálneho vrecia štyridsaťročnej totality, pripomeňme si s násobne vážnou úctou tvorivé novinárske výkony Jána Čomaja.

Vhodne sa mi vidí zakončiť slovami Romana Kaliského, jeho o niečo staršieho kolegu, reportéra, publicistu, výrazného analytika dramatických i prevratných udalostí v slovenskej spoločnosti minulého storočia. „Umenie reportáže – a Ján Čomaj to potvrdzuje – nie je totiž ani tak umením viedieť „písať“, ako skôr umením vidieť, objaviť prekvapujúce súvislosti medzi tzv. malými dejinami, osudom jediného ľudského života a veľkými dejinami, ktoré ho nemilosrdne drvia vo svojom slepom súkolesí.“

Dolnoohajskí divadelní ochotníci hrali Záborského frašku po šiesty raz Frndolína na pamiatku Juraja Holčeka

Veronika BILICOVÁ, Dom MS v Nitre

Prvky paródie, satiry, grotesky a karikatúry vložil Jonáš Záborský do svojej frašky Frndolína. Divadelný súbor Juraja Holčeka, ktorý pôsobí pri MO MS v Dolnom Ohaji, uviedol hru v réžii Štefana Varra st. v obci Jasová po šiesty raz s prekvapujúco mnohými aktualizacími odkazmi, pričom komickosť až satira boli často v ostrom kontraste so zamyslením nad súčasnou situáciou, nad otázkou vybojovaných hodnôt našimi predkami a našimi postojmi k nim.

Divadelný súbor Juraja Holčeka v minulom roku oslávil vzácnych osemdesiatpäť rokov činnosti. Súbor je pomerne dobre herecky disponovaný, s vyhranenými charaktermi protagonistov, ktorí stvárňujú jednotlivé postavy na veľmi dobrej úrovni. Napriek dĺžke predstavenia sa divák nenudil a vôbec čas nevnímal. Pozitívne možno hodnotiť aj využitie prvkov tieňohry či zvukov mimo javiska a narušenie bariéry medzi javiskom a hľadiskom. Divadlo nesie čestný názov Juraja Holčeka od svojich začiatkov, keď sa o jeho oficiálnu registráciu v Ústredí slovenských ochotníckych divadiel pričínili učiteľ Michal Marenčák.

Juraj Holček, národný buditeľ, ktorý zostal v tieni významnejších osobností kultúrneho, náboženského a jazykového života prelomu 19. storočia, rodák z Budmeríc, pôsobil takmer osemnásť rokov ako kňaz aj v obci Dolný Ohaj. Práve tu matičný odbor dlhé roky upriamuje na Holčeka pozornosť verejnosti a pričínili



Dolnoohajskí ochotníci našťudovali frašku Jonáša Záborského Frndolína a úspešne ju uviedli v Jasovej na šiestom predstavení.

sa aj o vydanie hodnotnej monografie, ktorú zostavil Ondrej Halás. Čestný názov po narodovcovi nesie aj tunajšia základná škola s materskou školou, na ktorej priečelí je osadená i jeho busta. V hlbokej úcte

príslušníka tretej generácie bernolákovcov majú aj v neďalekej obci Jasová, kde v roku 1869 J. Holček zomrel. Dokazuje to nielen busta situovaná v centre obce, ale aj miesto jeho posledného odpočinku

na obecnom cintoríne. Obe miesta boli súčasťou pietnej spomienky, na ktorej sa zúčastnili členka predsedníctva MS Libuša Klučková, dôstojný pán Róbert Pavol Kopecký, starosta obce Jasová Ladislav Polák, členovia MO MS v Dolnom Ohaji a Šuranoch, za Dom Matice slovenskej v Nitre a Šuranoch Veronika Bilicová a Vašek Valenta. Za Maticu slovenskú sa prihovril predseda dozorného výboru Štefan Martinovič. Pri kladení vencov vyzdvihol spolu s predsedom MO MS v Dolnom Ohaji Vojtechom Porubským okrem iného aj dôležitý fakt, že za šesť týždňov dokázal Holček naučiť deti čítať a písať metódou pohyblivých písmen. Dodajme, že to bolo ešte v časoch väčšinového negramotného obyvateľstva.

Po divadelnom predstavení v kultúrnom dome v Jasovej poďakoval Š. Martinovič autorskému tímu, ktorý tvorila zväčša mladšia časť členov divadelného krúžku. Zároveň návštevníkom pripomenul začiatky ochotníckeho divadla od uvedenia prvej hry Kocúrko v Liptovskom Mikuláši pred sto deväťdesiatimi rokmi. Dnes Národné osvetové centrum eviduje stovky ochotníckych divadiel, medzi ktorými majú svoje poslanie aj tie matičné. V Dolnom Ohaji sa tejto tvorivej oblasti venujú tri desiatky nadšencov. Ku cti súboru, okrem spomenutých faktov, prispieva aj pekná myšlienka výťažkov z predstavení, podporujúcich rôzne charitatívne a dobročinné aktivity.

V Bielom Potoku už po druhý raz pripravili tradičné páranie peria Nechýbali strašidelné príbehy, spev a šišky

Text a foto: Tibor ŠULA

K dlhým zimným večerom na dedinách neodmysliteľne patrili pradenie lanu a páranie peria. Obidve práce boli veľkou spoločenskou i zábavnou udalosťou, lebo do domu prišla nielen rodina, ale aj susedia a mnoho ženičiek, neraz aj speváci a tanečníci...

Oživiť atmosféru páračiek na dolnom Liptove sa pokúsili členovia Detského folklórneho súboru (DFS) Belanček z ružomerskej mestskej časti Biely Potok. Spolu so svojimi priaznivcami pripravili páračky v tamjšom kultúrnom dome. Pod pódium sa zišli ženy, ktoré si pamätali páranie ešte zo svojich mladých čias. K nim sa pridali aj deti, ktoré chceli vyskúšať, ako sa driape perie. Zistili, že je to naozaj precízna práca a navyše si vyžaduje trpezlivosť. Ženám na skrátenie chvíľ párania peria vyhrávali a spevali členovia



Tradiáciu páračiek peria oživujú na dolnom Liptove v ružomerskej časti Biely Potok a na svoje druhé stretnutie si pozvali miestne ženičky aj deti zo súboru Belanček.

súboru Belanček, ako aj ich hostia. Priaznivci Belančeka pripravili pre približne šesťdesiat hostí tradičné občerstvenie – šišky, meteniky, čaj.

„Pri páraní peria sme sa snažili spojiť starších obyvateľov Bieleného Potoka s mladšou generáciou. Už druhý rok sme pripravili tradičné páračky. Pokúsili sme sa vytvoriť náladu, ktorá vládla počas zimy v nejednom dome. Preto sme pozvali aj starších obyvateľov, aby si zaspomínali na svoje detské časy,“ uviedla Martina Littvová, vedúca DFS Belanček.

„Perie sa páralo vo večerných hodinách do polnoci, pritom sa rozprávali žartovné i strašidelné príbehy a spevali sa piesne. Páračky sa nezriedka končili aj rôznymi hrami či tancom,“ povedala M. Littvová. Doplnila, že pomocnú ruku pri príprave podujatia jej podali členovia občianskeho združenia Belanček.

Páranie peria je len jednou z aktivít, ktoré pripravujú v Bielom Potoku počas roka. Tohto roku znovu privítajú jar vynášaním Murieny, budú stavať máje. „Súbor Belanček prichystá aj pásno jarných zvykov vo Vkoľnici,“ konštatovala umelecká vedúca súboru.

V tohtoročnom každodennom sprievodcovi dominujú obecné jubileá Príbovce majú vlastný kalendár už desiaty rok

Text a foto: Ľubomír ŽILA

Azda ani niet domácnosti, kde by nemali kalendár, a hádam ani niet človeka, čo by si so sebou nenosil aspoň maličký diár na potrebnú orientáciu. Príbovce majú aj tento rok svoj vlastný obecný kalendár. Upozorňuje na tri významné výročia, ktoré si v tejto obci pripomenú v roku 2020.

Obec Príbovce vydala svoj prvý obecný kalendár na rok 2010 z iniciatívy vtedajšieho starostu. Aj po zmene vedenia v roku 2018 ostali verní tradícii a pokračovali vo vydávaní obecného kalendára, pričom si vždy dali záležať na jeho tematickej aj vizuálnej stránke.

Našli si v ňom miesto rôzne témy, sprostredkované najmä obrazom, dokonca i tradičné jedlá príbovských gazdiniek a gazdov. V roku 2016 obrázky ustúpili faktom a číslam, a tak dokumentovali dianie v obci. O rok neskôr kalendár predstavil významné osobnosti, ktoré sa pričínili o kultúrny, spoločenský či hospodársky rozvoj obce, a niektoré dokonca



ovplyvnili aj svetové dianie. V roku 2018 sa kalendár opäť vrátil k fotografiám s tematikou obce, ktoré nafotili obyvatelia obce. Kalendár na rok 2019 bol venovaný akademickému maliarovi Milanovi Johaničovi. A tento rok v kalendári je venovaný významným výročiam ktoré si obec pripomína – sedemsto deväťdesiate výročie prvej písomnej zmienky o obci, sto tridsiate výročie vzniku Dobrovoľného hasičského zboru a deväťdesiate výročie vzniku Telovýchovnej jednoty Dynamo Príbovce. Výročia si pripomína v kalendári prostredníctvom fotografií z minulosti, ale aj súčasnosti. Koncom roka 2019 kalendár bezplatne distribuovali do príbovských domácností.

POLEMIKA

Ad.: Pravda je pravdou, aj keď ju hlása čo i len jeden človek, SNN č. 35, 2019

V odseku, ktorý uvádza medzititul Ulica aj pamätník, autor Jozef VRANKA píše, že v miestach, kde pôsobil F. Juriga, nemá ani pamätnú tabuľu. Toto tvrdenie chcem dať na pravú mieru a doplniť autorove poznatky. Ferdiš Juriga v obci Veľká Maňa pôsobil v rokoch 1897 – 1898 ako kaplán hneď po vysviacke. V tom čase sa v obci používala ako úradný jazyk maďarčina. Juriga sa zblížil s miestnymi občanmi a v rozhovoroch, ale i na bohoslužbách používal iba slovenský jazyk – veď celá dedina bola slovenská.

Viac o Jurigovi

Z tohto dôvodu bol často v konflikte s farárom, ktorý mu vyčítal, že chce mariť jeho dielo (rozumej šírenie maďarčiny). Okrem duchovných povinností hľadal radosť s deťmi v škole, navštevoval ich v rodinách, dával im čítať slovenské knižky a prebúdzať k národnému povedomiu. Juriga bol natoľko nekompromisný Slovák, že málo chýbalo a bol by sfackal mladého manianskeho učiteľa preto, že na ulici palicou naháňal a zbil deti, ktoré sa na priedomi zhovárali po slovensky. Samozrejme, slúžny si ho zaznačil do zoznamu panslávov a nahlásil to aj arcibiskupskému úradu. Možno aj pod vplyvom tohto hlásenia ho preložili na ďalšie pôsobisko. Juriga si vo Veľkej Mani veľmi zamiloval slovenský ľud. Miloval ho ako svojich bratov a sestry, a tak s nimi zaobchádzal. Tu pod vplyvom svojej maďarizácie napísal svoj prvý článok do Národných novín pod názvom Divný úkryt slovenskej národnosti.

Ferdiš Juriga zanechal v živote našich starých a prastarých rodičov hlbokú stopu. Naši predkovia si osobnosť Ferdiša Jurigu dodnes ctia a vážia.

Na podnet Miestneho odboru Matice slovenskej v Mani bola v apríli 1970 – pred polstoročím – na budove rímskokatolíckeho farského úradu odhalená Pamätná tabuľa. Autorom tabule bol vtedajší predseda MO MS Ing. Rudolf Bugár a je na nej text: „Neúnavnému bojovníkovi za práva slovenského národa, na upomienku jeho účinkovania ako duchovného správcu v našej obci v rokoch 1897 – 1898 venuje Miestny odbor Matice slovenskej v Mani, apríl 1970.“

Desiateho októbra 1996 na podnet miestnych matičiarov boli telesné pozostatky F. Jurigu prenesené na Národný cintorín v Martine. Na túto významnú udalosť sme zorganizovali dva autobusy našich občanov, ktorí si aj po rokoch touto formou uctili pamiatku F. Jurigu. Za našich občanov predniesol slávnostný príhovor vtedajší starosta obce Jozef Trungel. V roku 2007 sme v obci Maňa pomenovali po Ferdišovi Jurigovi novovybudovanú ulicu. Aj týmto počínom stále nadväzujeme na národné povedomie, ktoré i vďaka Ferdišovi Jurigovi je v našej obci živé doteraz.

Jarmila TRUNGELOVÁ,
predsedníčka MO MS v Mani

OČAMI MATIČIARA

Básnik, dramatik a právnik Pavol Országh Hviezdoslav, rodák z Vyšného Kubína, sa na sklonku svojho života v roku 1919 stal jedným z čestných predsedov oživotvorenej Matice slovenskej. Aj preto s hrdoťou na svojho rodáka Oravci v Dolnom Kubíne pripravili 29. januára 2020 dôstojnú oslavu storočnice výročia ich Miestneho odboru Matice slovenskej.

Matičiarci z Kubína

Tento deň sa v Kubíne zišlo takmer sto matičov, zástupcov literárnych, kultúrnych a spoločenských organizácií a inštitúcií, zástupcov škôl i štátnych a samosprávnych orgánov vrátane matičnej delegácie. Na čestné miesta si zasadli poslanec Národnej rady SR Igor Jančulík, primátor mesta Dolný Kubín Ján Prilepok, riaditeľ Gymnázia P. O. Hviezdoslava Peter Strežo, riaditeľka Oravskej galérie Eva Luptáková, riaditeľka Mestského a kultúrneho strediska Jana Grešová, historik a spisovateľ Peter Huba, ako aj čestný predseda Miestneho odboru MS Vendelín Ťazanák. Po správe predsedu MO MS Martina Zembjaka sme si vypočuli pôsobivý historický exkurz z úst historika a spisovateľa Petra Hubu. Bol to pravý obraz Kubína s predstretých rokov.

Potom v ďalšej časti programu vystúpil riaditeľ gymnázia Peter Strežo, ktorý predniesol verejné vyhlásenie, ako sa učiteľia zaslúžia o výklad národnej identity, za ktorý vyhlásila Matica slovenská rok 2020. Po jeho vystúpení sa prihlásila o slovo zástupkyňa všetkých miestnych odborov v okrese i v kraji, aby v spojitosti s národnou identitou bola aktivizovaná členská základňa v rozvoji matičnej činnosti. Pozorne som počúval aj počas spoločenského posedenia, počas ktorého som sa dozvedel o všestrannej činnosti, ktorú dosahujú dolnokubínski matičiarci v súčinnosti so samosprávou a s kultúrnymi zložkami v meste Dolný Kubín. Počas vzájomných diskusií preukázali hrdoť na dejateľov slovenského života, pochádzajúcich z oravského kraja, počínajúc Antonom Bernolákom, Andrejom Radlinským, Martinom Hamuljakom, Margitou Figulí, Milom Urbanom, Ladislavom Nádašim-Jégom a mnohými ďalšími. Na slávnostnom stretnutí nechýbali ani zástupcovia kresťanských cirkví.

Dolnokubínski matičiarci odštartovali ďalšiu pomyselnú storočnicu na ceste rozvoja matičnej práce nielen na prospech národa, ale všetkých, ktorí žijú a pracujú v našej vlasti v záujme jej šťastnej budúcnosti.

Štefan MARTINKOVIČ,
predseda dozorného výboru MS



vydavatel.sk

SLOVAKIA ONLINE

.tasr.

V Dolnom Kubíne oslávili storočnicu Miestneho odboru Matice slovenskej

Poklady dejín a kultúry Oravy tvorili aj matičiarci

Text a foto: Martin ZEMBJAK, predseda MO MS v Dolnom Kubíne

Oslava sa konala presne na deň, keď bola matičná organizácia pred sto rokmi založená, a tiež v tej istej budove – v bývalom Župnom dome, kde dnes sídli úspešná Oravská galéria. Na slávnosti sa zúčastnilo okolo sto pozvaných hostí, ktorých privítal predseda MO MS Martin Zembjak. Vo svojom príhovore poďakoval všetkým doterajším predsedom, členom výboru a ostatným členom po roku 1990. Najviditeľnejším výsledkom ich úsilia a práce je postavenie krásneho pamätníka – Slovenského cyrilo-metodského kríža ekumenickej jednoty pri Vyšnokubínskych skalách v roku 2004.

Historický exkurz storočnicou urobil Peter Huba, riaditeľ Oravskej knižnice A. Habovštiaka. Ved' už len zloženie výboru, ktorý si vtedy zvolili členovia MO MS, vzbudzuje rešpekt a úctu: P. O. Hviezdoslav a Ignác Radlinský – čestní predsedovia, MUDr. Ladislav Nádaš-Jége – výkonný predseda, hlavný župný lekár, František Malota – tajomník, správca, riaditeľ gymnázia, Ján Smetanay – pokladník, knihovnik Čaplovičovej knižnice. Ostatní členovia výboru boli farári katolíckej aj evanjelickej cirkvi, bankári z Dolného Kubína a z Trstenej, inšpektori a profesori gymnázia a obchodnej školy a mnoho ďalších osobností Oravy. Zakladajúce rokovanie viedol Vladimír Pivko, oravský župan, ktorý ospravedlnil delegáciu z Turčianskeho Svätého Martina, pretože uviazli v Kraľovianskej doline, keďže vtedy napadlo veľa snehu... Jubilejnú slávnosť profesionálne moderovala pani Eva Luptáková, riaditeľka Oravskej galérie, zhodou okolností tiež jubilantka – v ten deň oslavovala narodeniny. Storočnicu prišli pozdraviť významní hostia – poslanec NR SR a vicežupan Žilinskej župy Igor Jančulík, Martin Hromada, riaditeľ odboru kultúry ŽSK, delegácia z ústredia MS v Martine: Marek Hanuska, prvý podpredseda MS, Marek Nemeč, druhý podpredseda MS, Štefan Martinovič, predseda dozorného výboru MS, vedenie mesta Dolný Kubín na čele s primátorom Jánom Prilepokom, dekan rímskokatolíckej farnosti Ľubomír Pekarčík, farár evanjelickej cirkvi a. v. Rastislav Stanček, riaditeľka MS KS v Dol-



Slávnostná atmosféra v Župnom dome Oravskej galérie v Dolnom Kubíne, kde sa v minulých dňoch konali oslavy storočnice tamojšieho matičného odboru.

nom Kubíne Jana Grešová, námestník riaditeľa dolnooravskej NSP v Dolnom Kubíne Ladislav Ninis a ďalší hostia. S pozdravnými príhovormi a gratuláciami s práním úspešnej práce v ďalšej storočnici vystúpili Marek Hanuska, Igor Jančulík, Marek Nemeč, ktorý pridal aj ľudobný pozdrav s krásnym vystúpením na fujare. Prácu matičov oceníl i primátor Ján Prilepok. Za všetkých riaditeľov, učiteľov slovenského jazyka a dejepisu na základných školách v Dolnom Kubíne, za všetkých profesorov slovenského jazyka a dejepisu na stredných školách v Dolnom Kubíne ich pozdravil riaditeľ Gymnázia P. O. Hviezdoslava Peter Strežo.

Slávnostnú atmosféru celého zhromaždenia dotvorila slovenská hymna, úvodná báseň Spokojnosť od P. O.

Hviezdoslava, ktorú predniesla učiteľka Jarmila Némethová, speváčka folklórna skupina Orava z Dolného Kubína pod vedením pani Anny Bakošovej s akordeónovým sprievodom Tomáša Kočalku zo ZUS Jánoš v Dolnom Kubíne.

MO MS v Dolnom Kubíne pri príležitosti stého výročia založenia dostal Mimosiadanú cenu Matice slovenskej a Čestné uznanie od predsedníčky Žilinského samosprávneho kraja Eriky Jurinovej. Každý účastník slávnosti dostal ako darček knihu Poklady dejín a kultúry Oravy, ktorú podaroval Marián Grigel, predseda MO MS z Námestova, a ako čestný hosť podujatia ju osobne podpísal prítomný autor doc. Augustín Maťovčík. Stretnutie pokračovalo družnými rozhovormi pri občerstvení a hudobno-speváckej produkcii SFS Orava.

Príťažlivé podujatie k oslobodeniu

Text a foto: Miroslav GEŠPER



Účastníkov spomienky vari najviac zaujali ukážky dobového arzenálu.

Dvadsať piaty január je pamätný pre obec Slivník v okrese Trebišov. Slivničania si v tento deň pripomenuli sedemdesiate piate výrocie oslobodenia obce spod fašistickej tyranie. Pri tejto príležitosti sa konali obecné slávnosti, spojené s pietnym aktom kladenia vencov. Spomienková slávnosť sa začala svätou omšou

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V treťom tohtoročnom čísle Slovenských národných novín sme sa pýtali, na čo upriami v tomto roku svoje hlavné úsilie Matica slovenská? Správne odpovedali tí naši čitatelia, ktorí napísali, že rok 2020 bude z pohľadu Matice slovenskej Rokom národnej identity. Spomedzi zaslaných odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Mária Kaplavková, Bratislava; Bohuš Kováč, Zvolen; Imrich Hurta, Detva.

• Tentoraz nás zaujíma, v ktorom roku štartovali futbaloví reprezentanti ČSSR na šampionáte v Čile a aké medaily získali?

Svoje odpovede posielajte na kontakty redakcie, ktoré sú uvedené v tiráži SNN, našej administrátorke Ľubici Rišiaňovej do vyjadrenia č. 7.

(red)

PRIPOMÍNAME SI

15. februára

– dvestosedemdesiat rokov od narodenia autora prvého slovenského šlabikára Žigmunda Paulinyho-Tótha (1750 – 1831)

– pred sto tridsiatimi rokmi (1890) vznikol v Pittsburghu prvý necirkevný nadkonfesijný slovenský zväz krajanov Národnej slovenskej spolok; jeho zakladateľom bol novinár a spolujateľ Amerikánsko-slovenských novín Peter Rovnianek

– stodvadsaťpäť rokov, čo sa narodil maliar Edmund Gwerk (1895 – 1956)

– šesťdesiatpäť rokov od smrti básnika, literárneho vedca, predstaviteľa Matice slovenskej, historika a redaktora Štefana Krčméryho; skončil v peziinskej nemocnici pre duševné choroby (1892 – 1995), toto obdobie veľkej osobnosti našich dejín pozoruhodne spracoval Anton Baláž v knihe Povedz slovo čisté

16. februára

– vynikajúci slovenský kultúrista Peter Grolmus by mal práve šesťdesiatpäť rokov, dožil sa však sotva štyridsiatky, aj s bratom ho zlikvidovali černákovi; ich telá sa našli v horách pri Brezne dvadsať rokov po vražde v roku 2006

17. februára

– tridsať rokov (1990), čo sa v Nitre zišiel ustanovujúci zjazd Kresťanskodemokratického hnutia; predsedom KDĽ sa stal Ján Čarnogorský

– desať rokov od smrti básnika Stanislava Veigla (1915 – 2010)

18. februára

– pred sto deväťdesiatimi rokmi sa v Komárne narodil veľký maďarský romantický spisovateľ Mór Jókai, za mlada koncipent u slovenského advokáta Alexandra Boleslavina Vrchovského; napísal vyše tristo diel, z toho stodesať románov (1825 – 1904)

– štyridsať rokov, čo umrel v Chicagu priekopník slovenskej kinematografie Ján Závodný, zakladateľ spoločnosti Tatra film (1890 – 1980)

19. februára

– v roku 1945 pri nálete amerických lietadiel na nákladný vlak zahynul veľký počet našich politických väzňov, ktorých Nemci deportovali do koncentračného tábora v Mauthausene, medzi nimi bol aj Ladislav Sára, rozhlasový hlasateľ Slobodného slovenského vysielateľa v Banskej Bystrici počas SNP; 75. výročie

20. februára

– dvestotridsať rokov od smrti rakúsko-uhorského panovníka a nemeckého cisára Jozefa II. (1741 – 1790)

– pred sto dvadsiatimi rokmi sa medzi Slovákmi v Rumunsku narodil profesor doktor Jozef Pajtas, vynikajúci slovenský oftalmológ; patril k zakladateľom Lekárskej fakulty UK a bol prvým rektorom Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach (1900 – 1960)

21. februára

– päťstoosmdesiat rokov, čo sa komorná uhorskej kráľovnej vdovy Alžbety Helena Kottannerová na príkaz svojej panej vydala v noci na Vyšehrad a zo stráženej veže ukradla kráľovskú korunu, dopravila ju do Komárna, kde tej noci jej pani porodila syna, ktorého hneď aj korunovali ako nášho kráľa Ladislava V. (1440)

– dva roky od vraždy novinára Jána Kuciaka a archeologičky Marty Kušnírovej

(jč)